

Міністерство освіти і науки України
Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя

Економіки та менеджменту

(повна назва факультету)

Бухгалтерського обліку та аудиту

(повна назва кафедри)

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

на здобуття освітнього ступеня

магістра

(освітньо-кваліфікаційний рівень)

на тему: *«Особливості сільськогосподарського виробництва та їх вплив
на побудову обліку і аудиту
(на прикладі ФГ «Масарівські Липки»)»*

Виконав(ла):

студент(ка)

6 курсу, групи ПОМ-61

спеціальності

071 «Облік і оподаткування»

(шифр і назва спеціальності)

Бобик В.О.

(підпис)

(прізвище та ініціали)

Керівник

к.е.н., доц. Марущак Л.І.

(підпис)

(прізвище та ініціали)

Нормоконтроль

к.е.н., доц. Співак С.М.

(підпис)

(прізвище та ініціали)

Завідувач

д.е.н., проф.

кафедри

Павликівська О.І.

(підпис)

(прізвище та ініціали)

Рецензент

(підпис)

(прізвище та ініціали)

Тернопіль
2021

АНОТАЦІЯ

Бобик В.О. Особливості сільськогосподарського виробництва та їх вплив на побудову обліку і аудиту (на прикладі ФГ «Масарівські Липки»). – Рукопис.

Спеціальність 071 – Облік і оподаткування. – Тернопільський національний технічний університет ім. І. Пулюя. – Тернопіль, 2021.

Робота містить теоретичне обґрунтування впливу особливостей сільськогосподарського виробництва на організацію обліку та аудиту, критичну оцінку нормативно-правових актів у сфері регулювання діяльності сільськогосподарських виробників та погляд автора до їх визначення.

Досліджено актуальні теоретичні та практичні аспекти обліку формування собівартості сільськогосподарської продукції, визначено напрямки удосконалення обліку в системі управління на сільськогосподарському підприємстві. Визначено систему критеріїв щодо класифікації витрат підприємства.

Здійснений автором аналіз облікових показників витрат, підтвержені розрахунками з використанням фактичних даних досліджуваного підприємства.

Сформовано основні завдання аудиту показників процесу виробництва продукції, вивчено стан охорони праці та безпеки в надзвичайних ситуаціях.

Ключові слова: виробництво, сільське господарство, витрати, калькулювання, собівартість, аналіз, аудит.

ЗМІСТ	
Вступ	3
Розділ 1. Теоретичні основи обліку як інформаційної системи підприємства	6
1.1. Бухгалтерський облік та його необхідність для забезпечення управління підприємством	6
1.2. Сутність, значення та методи аналізу балансу підприємства	16
1.3. Техніко-економічна характеристика об'єкту дослідження	19
Розділ 2. Методичні основи організації бухгалтерського обліку сільськогосподарського виробництва	22
2.1. Організація документального забезпечення облікових процесів	22
2.2. Фінансова звітність підприємства як джерело інформації	30
2.3. Інформаційне забезпечення методики проведення аудиту витрат виробництва продукції	34
Розділ 3. Методика аналізу показників діяльності підприємства	38
3.1. Аналіз активів підприємства та джерел їх утворення	38
3.2. Аналіз ліквідності та фінансових показників діяльності підприємства	44
Розділ 4. Охорона праці та безпека в надзвичайних ситуаціях	48
4.1. Охорона праці	48
4.2. Організація цивільного захисту на об'єкті	51
Висновки та пропозиції	57
Список використаних джерел	60
Додатки	66

ВСТУП

Актуальність теми. Виробництво продукції є, як правило, одним із основних видів діяльності будь-якого підприємства виробника продукції, у тому числі і сільськогосподарського виробника, який виражається через виробниче споживання як предметів праці, так і самої праці, з метою отримання кінцевого результату виробничого процесу - продукції, а у подальшому доходу від її реалізації. Тому, з метою оптимізації виробничих процесів та зростання рентабельності виробничих процесів, керівництву сільськогосподарського виробничого підприємства, необхідно налагодити систему швидкого прийняття рішень, яке відповідає сучасній кон'єктурі ринку. Такі рішення, керівництво підприємства мають базуватись на достовірній та своєчасній інформації, яку може запропонувати система бухгалтерського обліку.

Питання налагодження дієвої системи бухгалтерського обліку на підприємстві з урахуванням особливостей його діяльності, залежить не тільки від керівника підприємства, а й відповідного інформаційного забезпечення всього виробничого процесу.

Бухгалтерська інформація є базою для прийняття ефективного управлінського рішення. Вивченню проблемних питань у діяльності підприємства та розвитку економічно-бухгалтерської інформації присвячені праці вчених-економістів: Д.Д. Батуєв, М.Т. Білуха, Ф.Ф. Бутинець, Ю.А. Верига, Н.М. Малюга, В.М. Пархоменко, С.В. Свірко, В.В. Сопко, Л.К. Сук, Н.М. Ткаченко та ін. Проте, певні питання, що зв'язані із формуванням та подальшим використанням інформаційних масивів для ефективного розвитку підприємства через призму бухгалтерського обліку, вимагають подальшого вивчення та вдосконалення.

Такий підхід до бухгалтерської інформації та проведені вченими дослідження, відкривають нові можливості щодо підходів до значення обліку, аудиту та аналізу у діяльності сільськогосподарського підприємства,

та потребують подальшого розвитку та дослідження.

Таким чином, викладене вище і зумовлює актуальність дослідження даної роботи.

Мета і завдання дослідження. Метою написання даної роботи є вивчення забезпечення організації процесу бухгалтерського обліку на сільськогосподарському підприємстві та розробка пропозицій щодо його удосконалення.

Для досягнення поставленої мети визначені наступні завдання:

- вивчити теоретичні засади та методика організації та ведення бухгалтерського обліку;
- дослідити інформаційний зв'язок бухгалтерського обліку із системою аналізу економічних показників діяльності та проведенням аудиторських процедур, з метою контролю діяльності підприємства;
- розглянути значення системи організації бухгалтерського обліку як частини загального інформаційного простору призначеного для управління діяльністю, визначити напрямки її подальшої розвитку;
- визначити напрямки розвитку та удосконалення системи документального забезпечення діяльності для фінансової звітності підприємства;
- дослідити значення проведення аналізу активів та пасивів підприємства, розглянути шляхи його оптимізації;
- здійснити аналіз показників фінансової діяльності підприємства.

Предметом дослідження організаційні засади теоретичних, методичних та практичних аспектів, що використовуються на сільськогосподарських підприємствах.

Об'єктом дослідження є система організації та методика ведення бухгалтерського обліку на ФГ «Масарівські Липки».

Методи дослідження. Теоретичним підґрунтям дослідження є наукові праці та дослідження як вітчизняних, так і закордонних вчених із вивчення проблематики організації забезпечення ведення бухгалтерського обліку,

статистичні дані та нормативні документи. Методологічну основу дослідження складають загальнонаукові та спеціальні методи: синтез, аналіз, порівняння, логічні та статистичні методи аналізу.

Дослідження теоретичних аспектів організації ведення обліку проводилось із використанням статистичних методів узагальнення, групування та порівняння, а також із використанням загальнонаукових методів дослідження, зокрема: розрахунку впливу факторів, проведення порівняння економічних коефіцієнтів, арифметичних та логічних розрахунків, вертикального та горизонтального аналізу статистичної звітності підприємства.

Практичне значення одержаних результатів визначено шляхом вивчення достовірності облікових даних та наукового обґрунтування використання методів бухгалтерського обліку для розвитку методологічних підходів до ведення обліку під впливом дослідження об'єктивних і суб'єктивних факторів на прийняття управлінських рішень.

Обсяг і структура роботи. Робота складається з вступу, чотирьох розділів, висновків та списку використаних джерел.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ОБЛІКУ ЯК ІНФОРМАЦІЙНОЇ СИСТЕМИ ПІДПРИЄМСТВА

1.1. Бухгалтерський облік та його необхідність для забезпечення управління підприємствами

Обліковий процес на підприємстві є досить складною інформаційною системою, яка показує процес ведення господарської діяльності суб'єктом господарювання та його фінансовий стан. Їй властиві певні показники складності, зокрема: багатомірність (значна кількість елементів у системі, та значні інформаційні потоки), різноманітність природи елементів (рахунки бухгалтерського обліку, об'єкти обліку тощо) і форм зв'язку між ними, багатокритеріальність, динамічність системи, різнорідність інформації, що циркулює в системі.

Значну частину наукових праць та досліджень вчених присвячено окремим аспектам щодо застосування бухгалтерського обліку та визначення його як окремої інформаційної системи. У працях науковців та практиків визначаються елементи такої системи та їх зв'язки з іншими системами системи управління підприємством із використанням системного підходу, в основі якого полягає вивчення елементів інформаційної системи. Процес ведення бухгалтерського обліку є досить складним, проте він є гармонійним у своєму інформаційному застосуванні. Вхідними даними для ведення обліку є інформаційні факти здійснених підприємством господарських операцій із відображенням відповідної інформації на первинних документах, поряд із цим, господарські процеси, які відбуваються на підприємстві є об'єктами вивчення бухгалтерського обліку, а безпосередній процес документування є елементом методу обліку.

Більшість науковців описують бухгалтерський облік як інформаційну систему про господарські операції проведені підприємством. Так, С. Грей і Б.Нідлз розглядають бухгалтерський облік, як систему інформації через яку, здійснюється обробка інформаційних даних про підприємство для подальшої її використання в управлінні [20, с. 93]. Л.Г. Ловінська у своїх працях, оснований на дослідження закордонного досвіду, робить висновки, що бухгалтерський облік є штучно створеною система, яка працює за визначеними стандартами та призначена для окремих користувачів інформації [18, с. 18]. Інші вчені вказують, що бухгалтерський облік є штучно створеною інформаційною системою, яка відображає економічну поведінку підприємства засновану на процесі кругообігу його капіталу, та засновану на окремих підсистемах, зокрема моделей грошових коштів, фінансових та капітальних інвестицій, предметів та засобів праці тощо.

У вітчизняному законодавстві, ведення бухгалтерського обліку, визначено як окремий процес, а науковці визначають його не тільки як процес, і як цілу інформаційну систему. Тому, на сьогоднішній день, існують протиріччя між визначенням бухгалтерського обліку як системи, чи як процесу. Використання системного підходу до вивчення, а також аналіз загальної теорії систем, на наш погляд, дає чітку відповідь на це питання, зокрема основоположними частинами системи бухгалтерського обліку є його об'єкти та елементи методу. Поряд з цим, інформація, яка відображена у первинних документах та зведена у облікові реєстри і, як наслідок її обробки відображення у фінансовій або статистичній звітності. Також складовими частинами цієї системи можуть бути теоретичні та організаційні поняття, зокрема мета і завдання, принципи та концепція, методологія та форма.

Всі елементи системи бухгалтерського обліку є взаємозв'язані, тобто бухгалтерський облік є за своєю сутністю моделлю, яка відображає діяльність підприємства через призму господарські операції на бухгалтерських рахунках усіх змін в об'єктах обліку, зокрема: сплачені

постачальникам кошти за придбані активи, які у подальшому використовують у виробничому процесі; елементи витрат, які включають у витрати на виробництво продукції; реалізація виробленої продукції призводить до одержання прибутків і, як наслідок зростання капіталу, грошових коштів, які в подальшому використовують у виробничому процесі.

Таке поєднання, дає уявлення, як господарські операції впливають на зміну форми об'єктів обліку в процесі кругообігу господарських засобів та їх джерел, тобто бухгалтерський облік здійснює відображення діяльності підприємства, і як динамічна система формує інформаційні потоки для користувачів різних рівнів, зокрема: внутрішніх і зовнішніх, а також для інших підсистем всієї інформаційної системи підприємства. На рис. 1.1 відображено структурну модель бухгалтерського обліку підприємства, як сукупність елементів системи.

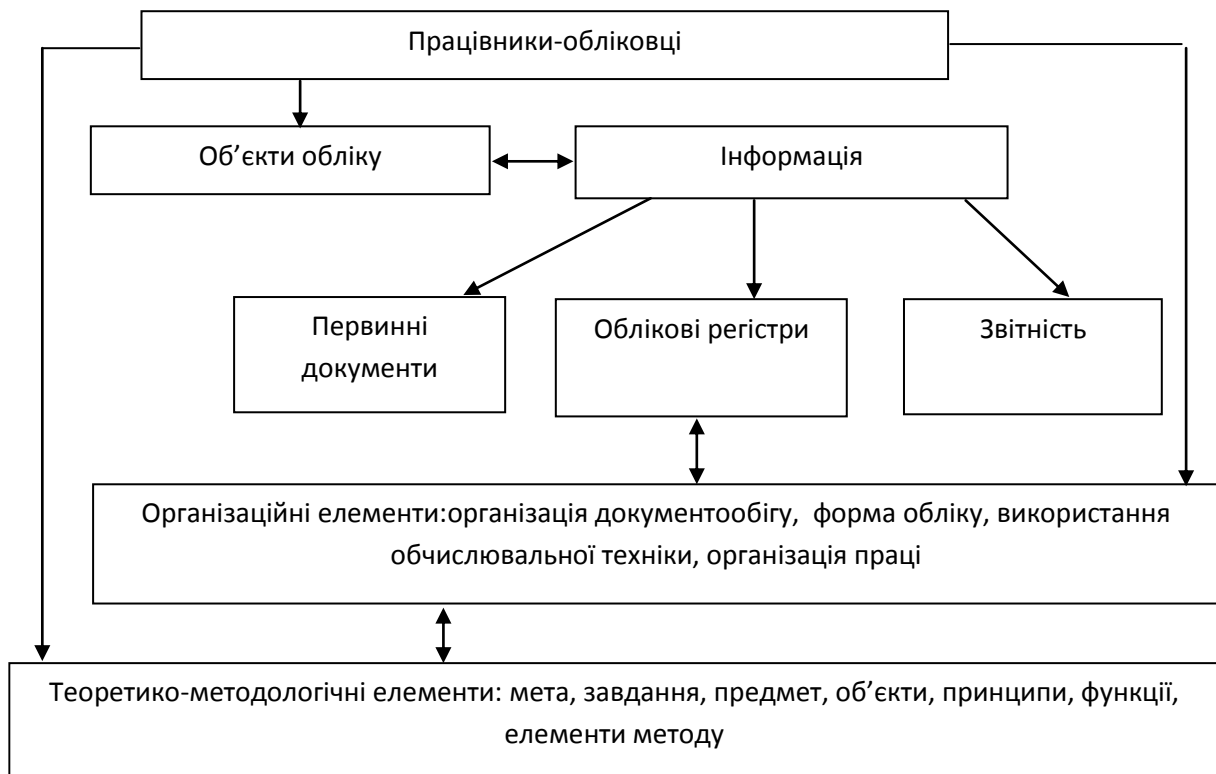

Рис. 1.1. Модель системи бухгалтерського обліку як сукупність елементів системи

Бухгалтерський облік є частиною системи управління підприємством, яка забезпечує відповідний порядок узагальнення та збору інформації, її подальше опрацювання через класифікацію та реєстрації у єдиному грошовому вимірнику. Така інформація складається про майно підприємства, яке йому належить або перебуває у оперативному управлінні, власний чи запозичений капітал, тобто зобов'язання, їх рух через повне документальне відображення всіх проведених підприємством господарських операцій. Фіксуючи господарські операції підприємства бухгалтерський облік забезпечує їх ідентифікацію, впорядковує їх вартісне вираження незалежно від економічного змісту шляхом збору, реєстрації та узагальнення, відображаючи їх у єдиному грошовому вимірнику.

Бухгалтерський облік сукупністю елементів, які зв'язані між собою та поєднанні у єдине ціле. Будучи зв'язки між самою господарською діяльністю і керівним апаратом облік, зокрема: відображає діяльність підприємства через реєстрацію даних про господарські операції, що відбулись з його її подальшої використання, а також опрацьовує інформаційні потоки та формує дані так, щоби вони набули можливості практичного використання. Така інформація, як правило надається у вигляді узагальнених звітних даних особам, які мають право на прийняття управлінських рішень. Тобто, входом до системи бухгалтерського обліку є зафіксовані інформаційні дані про здійснену господарську діяльність, а узагальнені звітні дані для керівництва підприємства – виходом з неї.

Оскільки записи в бухгалтерському обліку здійснюються на підставі документів, система бухгалтерського обліку є документальною. Носіями інформаційних даних про господарські операції є первинні документи, які в подальшому використовуються для групування на рахунках бухгалтерського обліку, відображення їх у відповідних облікових регістрах та відображення оцифрованих показників при складанні бухгалтерської звітності.

Згідно із Законом України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» метою ведення бухгалтерського обліку і складання

фінансової звітності є надання повної, правдивої та неупередженої інформації про фінансовий стан, результати діяльності та рух грошових коштів підприємства користувачам для прийняття рішень [12].

Виходячи з викладеного, призначення бухгалтерського обліку, можна відобразити, як впорядкування вхідних даних про здійснені факти господарських операцій та створення інформації відповідно до вимог менеджменту підприємства. Таку концепцію обліку можна відобразити через поєднання та виконання бухгалтерським обліком у практичній діяльності підприємства триєдиного завдання, рис. 1.2.

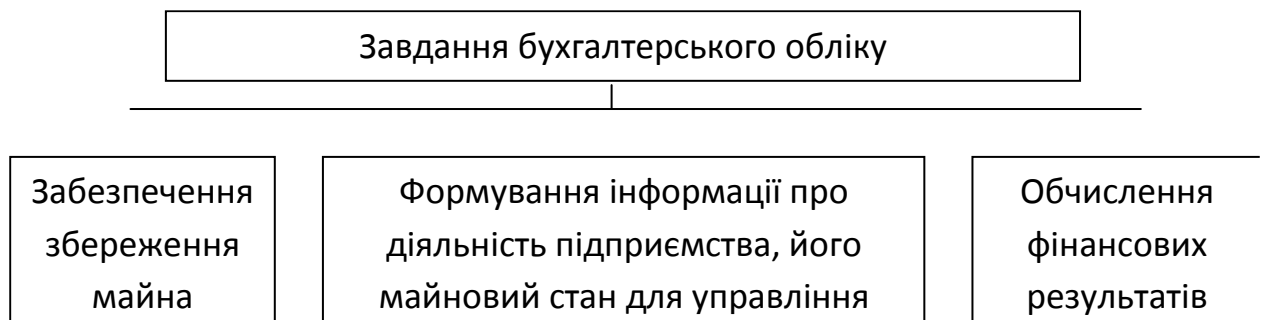

Рис. 1.2. Завдання бухгалтерського обліку

Слід відзначити, що виконання завдань бухгалтерського обліку мають виконуватись одночасно так, як вони взаємозв'язані між собою, що фактично вимагається процесом ведення самої господарської діяльності.

Виконуючи свої завдання, бухгалтерський облік є сполучною ланкою між суб'єктами, які здійснюють управління господарською діяльністю підприємств, і особами, що приймають рішення про інвестування коштів, регулюють бюджетні відносини тощо. Тому бухгалтерський облік потрібно розглядати, як з точки зору бухгалтера, так і з позиції користувачів його інформації.

Підсистемою завдань обліку можна визначити його основні функції: контрольна, інформаційна та аналітична (рис. 1.3), здійснюючи які він виконує найважливішою функцією управління, надає інформацію про

здійснені господарські операції керівникам різної ланки для прийняття ефективного рішення керівником вищої ланки.

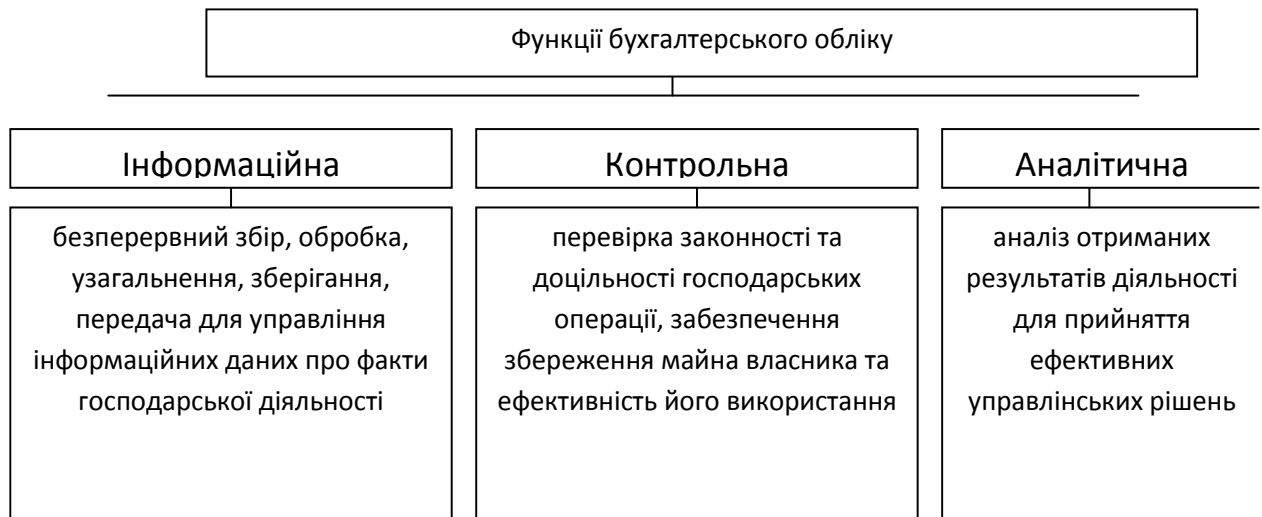

Рис. 1.3. Функції бухгалтерського обліку

Результатом належної роботи такої системи бухгалтерського обліку є інформаційним масив даних для прийняття управлінських рішень, тому для її ефективної роботи є ряд вимог, зокрема:

- формування джерел інформації та забезпечення їх зберігання;
- надання інформації в необхідних обсягах у встановлені строки;
- забезпечення інформаційної комунікації між особами, які приймають рішення.

Користувачами облікової інформації є юридичні та фізичні особи, зацікавлені в інформації про фінансовий стан і результати діяльності підприємства. Інформація для зовнішніх користувачів надається відповідно до передбаченому у законодавчо-нормативних актах порядку.

Проте на сьогоднішній день, існує проблема поділу окремих підсистем обліку, у тому числі і за рахунок об'єму інформації, що може надаватись не тільки користувачам різних рівнів в межах одного суб'єкта, а й зовнішніх користувачів такої інформації.

Основні види обліку залежно від потреб користувачів та їх доступу до бухгалтерсько-облікової інформації відображено на рис. 1.4.

Рис. 1.4. Види обліку залежно від потреб користувачів

В практиці застосування системи бухгалтерського обліку облікова інформація для поділяється за напрямками відповідно потреб її використання, зокрема виділяють три окремі підсистеми обліку залежно від надання її користувачам: для державних органів це ведення податкового обліку з метою відображення об'єктів оподаткування, для керівництва підприємства, акціонерів, інвесторів або засновників для прийняття управлінських рішень призначений управлінський облік та для відображення фінансового стану підприємства – фінансовий облік.

Відповідно до діючого законодавства ведення фінансового обліку є обов'язковим для підприємств всіх форм власності. Основним напрямком фінансового обліку є відображення інформації про господарську діяльність підприємства, що виражається у наданні інформації про фінансові результати підприємства, стан його розрахунків по дебіторській та кредиторській заборгованості, джерела фінансування діяльності тощо. На підставі цих даних формується фінансова звітність, яка у першу чергу призначена для

зовнішніх користувачів. Така інформація представляє інтерес у першу чергу для зовнішніх користувачів, зокрема контролюючих органів, банківських установ або інших фінансових установ, постачальників, інвесторів тощо.

Основні види зовнішніх користувачів обліково-фінансової інформації відображено у рис. 1.5.

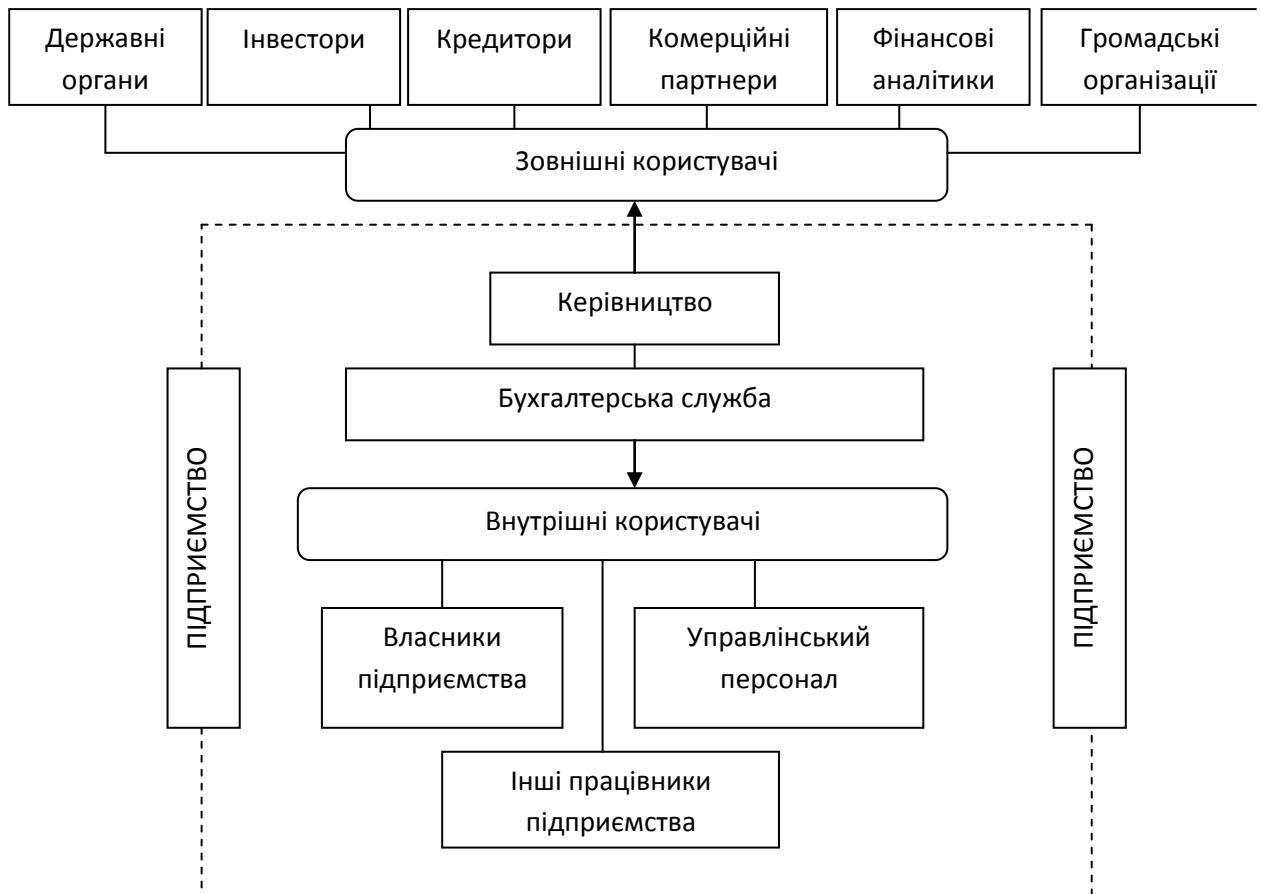

Рис. 1.5. Зовнішні користувачі облікової інформації

Управлінський облік у першу чергу вивчає питання, а відповідно і спрямований на дослідження факторів, обставин та умов, які здійснюють вплив на діяльність підприємства. Він характеризується як процес збору та накопичення інформації для подальшого її аналізу та скерування управлінській ланці з метою подальшого планування напрямків діяльності підприємства, а також здійснення оцінки та контролю використання ресурсів, та аналізу їх ефективного використання.

Тобто, управлінський облік покликаний забезпечити напрямки управління: планування, облік окремих ресурсів, аналіз їх використання та контроль за операціями та виконанням планів, а метою фінансового обліку є залучення додаткових джерел фінансування шляхом «створення привабливої картини» фінансового стану підприємства та надання загальної інформації зовнішнім користувачам.

Потреби користувачі бухгалтерської у інформації здійснюють вплив на завдання та функції обліку, а отже, і пливають на процес його організації. Водночас інтереси користувачів інформації можуть бути різноманітними та суперечити один одному (табл. 1.1).

Таблиця 1.1

Інтереси учасників господарського процесу

Учасник господарського процесу	Характеристика інтересів учасників господарського процесу
Власник підприємства	Ефективне управління власністю для отримання більшого прибутку
Бухгалтери	Якісне виконання роботи
Власники-акціонери	Отримання найвищих дивідендів або підвищення курсу акцій
Кредитори	Отримання гарантій платоспроможності підприємства, якому надано кредит
Дебітори	Уникнення повернення боргів
Податкові органи	Досягнення максимальної прибутковості кожного підприємства, що забезпечить поповнення бюджету
Працівники	Отримання вищої заробітної плати та премій, можливості професійного зростання
Аудитори	Отримання прибутку від здійснення аудиторської діяльності
Працівники статистичних органів	Перевірка своєчасності складання та подання звітності підприємствами

З огляду на наведене, управлінський облік, покликаний надавати інформацію керівництву підприємства про використання наявних у підприємства ресурсів з метою прийняття подальших управлінських рішень для ведення ефективної господарської діяльності.

У вітчизняній практиці, поділ системи бухгалтерського обліку на систему управлінського та фінансового обліку, є умовним, що виражається у практичній необхідності зважено підходити до оприлюднення фінансово-статистичної звітності, з однієї сторони, а з іншої забезпечити збереження комерційної таємниці. Саме дані про можливість «відкрити» чи «закрити» обліково-фінансову інформацію і визначає зміст поділу бухгалтерського обліку на підсистеми.

1.2. Сутність, значення та методи аналізу балансу підприємства

Одним з основних напрямків проведення аналізу фінансового стану підприємства є аналіз його бухгалтерського балансу. Аналізу балансу займає одне із провідних місць у теорії фінансового аналізу, тому його також називають аналізом балансу.

Про стан фінансового положення підприємства можна робити при проведенні елементарного, методом порівняння, аналізу окремих статей чи розділів балансу. Кожна стаття балансу може відображати як позитивні так і негативні економічні явища, які відбуваються на підприємстві.

Так само про зміну у фінансовому стані підприємства характеризують і зміни у підсумках окремих розділів, тобто на нашу думку, аналіз балансу та його структури необхідно розпочинати із вивчення статей та підсумків балансу, і лише після цього вивчати фактори, які вплинули на зміну статей чи підсумку балансу, його платоспроможність та ліквідність.

Основними, і найпростішим аналітичних прийомом є проведення горизонтального та вертикального аналізу статей балансу, так горизонтальний аналіз полягає у співставленні даних статей балансу та порівняння їх динаміки та абсолютних та відносних відхилень, у тому числі розділів та підсумків балансу.

Як правило зростання валюти балансу є позитивним фактором, а зменшення - негативним.

Після проведення горизонтального аналізу, доцільно оцінити зміну структури балансу із погляду відповідності його статей із динамікою обсягу виробництва і реалізації продукції, а також прибутку. Такий аналіз показує, якщо зростання виробництва та реалізації вищий за ріст статей балансу, то кошти на підприємстві використовуються належним чином.

Зміна статей доходів, витрат і прибутку за видами також можуть сигналізувати про неблагополуччя. Погано, коли знижуються обсяг продажів, але і підозрілий їхній швидкий ріст. Останнє може означати збільшення боргових зобов'язань і підвищення напруженості з готівкою.

Методологія проведення аналізу фінансового стану складається з цілої системи пов'язаних показників принципів, які розраховуються у певній послідовності та належать до основ формування методики аналізу підприємства, від визначення фінансового стану підприємства, розуміння його сутності, аж до формування у свідомості розуміння його результатів, рис. 1.6.

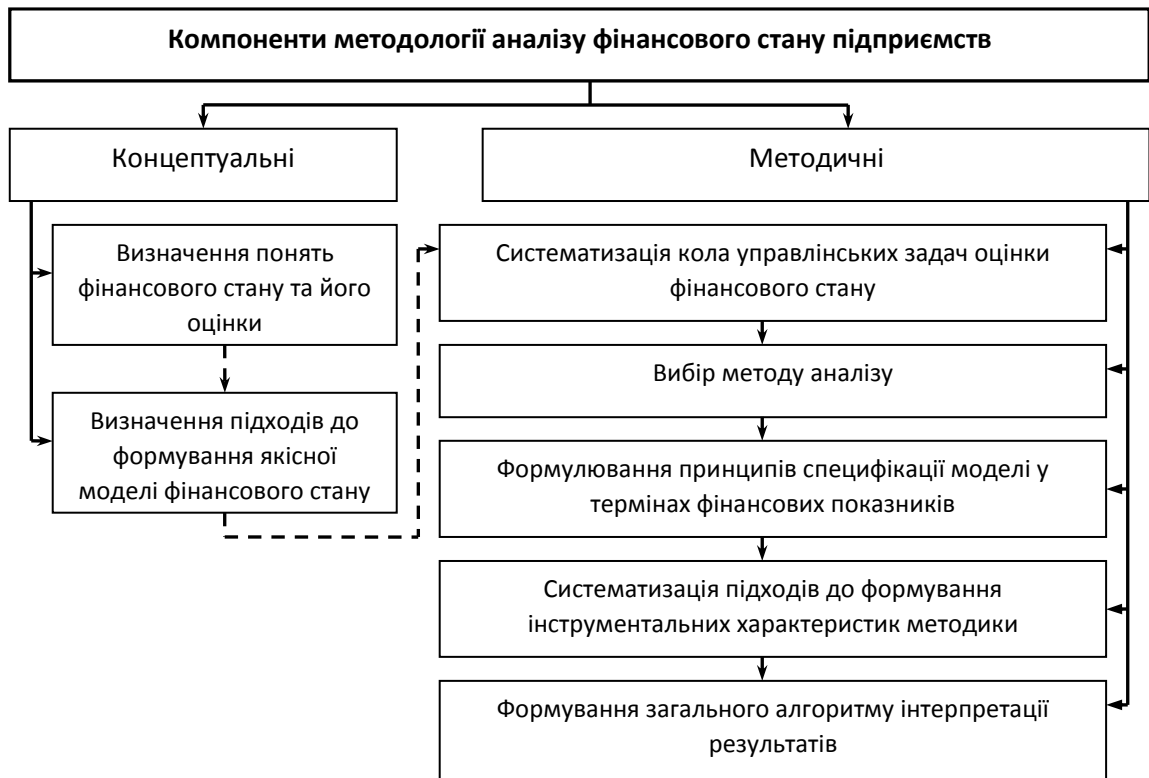

Рис. 1.6. Компоненти методології аналізу фінансового стану підприємств

Внутрішньогосподарський або управлінський аналіз здійснюється власне працівниками підприємства на вимогу керівництва.

Аналіз ліквідності балансу проводять шляхом порівняння засобів з активу, які згруповані за спаданням ліквідності із поточними зобов'язаннями, що згруповані швидшим терміном їх погашення, табл. 1.2.

Таблиця 1.2

Класифікація активів та пасивів підприємства для розрахунку його ліквідності

Групи активів	Умовне позначення	Характеристика
Група активів		
Найбільш ліквідні активи	A1	Грошові кошти підприємства Поточні фінансові інвестиції
Активи, що швидко реалізуються	A2	Дебіторська заборгованість за товари, роботи, послуги Готова продукція Векселі одержані
Активи, що повільно реалізуються	A3	Інша дебіторська заборгованість Виробничі запаси (за мінусом готової продукції) Інші оборотні активи Витрати майбутніх періодів (в частині оборотних активів)
Активи, що важко реалізуються	A4	Необоротні активи Витрати майбутніх періодів (в частині необоротних активів)
Група пасивів		
Найбільш термінові зобов'язання	П1	Поточні зобов'язання за розрахунками. Інші поточні зобов'язання
Короткострокові пасиви	П2	Короткострокові кредити банків Поточна заборгованість за довгостроковими зобов'язаннями Векселі видані. Товарна кредиторська заборгованість
Довгострокові пасиви	П3	Довгострокові зобов'язання. Забезпечення наступних виплат
Постійні пасиви	П4	Власний капітал. Доходи майбутніх періодів

З огляду на наведене можна сказати, що ліквідність балансу відображає, у спрощеному виразі, чи є підприємство платоспроможним,

поряд із цим ліквідність показує не тільки сьогоднішні можливості підприємства сплачувати за зобов'язаннями, а й перспективний його розвиток.

1.3. Техніко-економічна характеристика об'єкту дослідження

Історія розвитку підприємства розпочалася із маленького домашнього ковбасного цеху, який згодом переріс у велике Фермерське господарство, власником якого є Липка Василь Богданович.

Фермерське господарство «Масарівські Липки» є одним із відомих на Західній Україні виробників ковбасних виробів, яке знаходиться на Тернопільщині у місті Копичинці.

Основними напрямками діяльності фермерського господарства «Масарівські Липки» є вирощування зернових та технічних культур, вирощуванням свиней та курчат-бройлерів.

Також виробляється соєва олія та соєва макуха, які використовуються як кормові добавки.

Відгодівля курчат і свиней забезпечується власною сировиною. Зокрема на підприємстві функціонує комбікормовий завод.

Особливе місце у розвитку ФГ займає виробництво м'ясної продукції під власною торговою маркою «МАСАР».

Використовуючи свій багаторічний досвід виробництва, що ґрунтується на кращих українських традиціях, підприємство виробляє понад 150 найменувань високоякісної продукції. Серед них ковбаси варені, сосиски та сардельки, напівкопчені, варено-копчені, копчено-запечені, сирокочені, сиров'ялені, делікатеси з м'яса птиці та свинини, паштети, хлібці, зельци, шашлик, тощо.

Прайслист ТМ «Масар» щомісяця поповнюється новими видами м'ясних, ковбасних виробів та делікатесів. Велика увага приділяється якісним критеріям продукції та виготовляється під чільним наглядом

майстрів, технологів.

Основні особливості діяльності сільськогосподарських підприємств доцільно можна згрупувати у наступному вигляді, табл. 1.3.

Таблиця 1.3

Особливості сільськогосподарського виробництва

Особливості	Вплив на організацію бухгалтерського обліку
1	2
1. Земля – головний, незамінний засіб господарського виробництва. При розумному використанні вона не зношується, а навпаки підвищує свою родючість, що пов'язано з додатковими фінансовими вкладеннями	У бухгалтерському обліку відображається найголовніший засіб – земля. Знос (амортизація) на земельні ділянки не нараховується
2. Сезонність, нерівномірність використання робочої сили і техніки протягом року	Визначення фактичної собівартості проводиться раз на рік, спостерігається велике нагромадження в обліку витрат виробництва, які в кінці року розподіляються пропорційно обсягам одержаної продукції
3. Невідповідність процесу затрат праці і матеріальних ресурсів з виходом продукції	Оприбуткування й облік одержаної протягом року продукції проводяться за плановою собівартістю з доведенням її в кінці року до фактичної
4. Процес створення продукту здійснюється під впливом не тільки знарядь та предметів праці, а й природних умов, причому останні впливають на виробництво найбільше	Необхідність своєчасного й точного обліку і контролю за виходом продукції. Тривалість виробничого циклу вимагає організації обліку витрат на виробництво продукції в розрізі не лише за окремими групами продукції, а й за окремими процесами і видами робіт
5. Сільськогосподарські підприємства відтворюють у господарствах своїми силами і засобами частину необхідних їм засобів виробництва	Ця особливість змушує сільськогосподарські товариства розглядати витрати основної діяльності на вирощування молодняку тварин, який переводять в основне стадо як капітальні вкладення оскільки вони відносяться до основних засобів. Спостерігаються особливості обліку насіння та кормів власного виробництва
6. Наявність різних форм власності	Вплив на вибір форми бухгалтерського обліку

Вся продукція підприємства пройшла відповідні лабораторні випробовування на базі обласної санепідемстанції та отримала позитивні висновки державної санітарно-епідеміологічної експертизи.

Географія точок реалізації готової продукції являє собою Західну частину України, частково Центральну, де реалізується власним транспортом.

В загальному визначають, що підприємства, які зайняті у процесі Крім

того заключено договори з оптовиками і дистриб'юторами, які реалізують продукцію в роздрібні мережі на Сході та Півдні України.

За 25 років роботи на ринку України ТМ «Масар» зарекомендувала себе як надійний і перспективний партнер. Станом на сьогодні налагоджені відносинами з такими великими національними і регіональними мережами, як Сільпо, NOVUS, «Велика Кишеня», «Вопак», «Рукавичка», «Комора». Також локальними мережами, такими як «Смаколик», «Теко-Трейд», «Теко», «Норма», «Нива», «Добре разом». Також створено власну мережу магазинів «Масар м'ясопродукти» та франшизи, що розвивається в містах Західної України.

виробництва продукції відносяться до так званого «агропромислового комплексу».

Отже, сільськогосподарське виробництво продукції певні особливості, що здійснюють вплив на організацію та побудову бухгалтерського обліку, оскільки сільське господарське виробництво є основною галузі, яка виступає основним джерелом забезпечення країни та її населення продовольством, а промисловість – сировиною.

РОЗДІЛ 2

МЕТОДИЧНІ ОСНОВИ ОРГАНІЗАЦІЇ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОГО ВИРОБНИЦТВА

2.1. Організація документального забезпечення облікових процесів

Насамперед будь-яке підприємство, яке розпочинає свою діяльність організовує бухгалтерський облік який відображає інформаційні процеси реєстрації всіх господарських фактів та подій, щодо проведених господарських операцій. Бухгалтерський облік ведеться безперервно із дня створення підприємства, і до його закриття. Всі господарські факти, які відображено у бухгалтерському обліку відображаються за допомогою документування, яке є важливою ланкою бухгалтерського відображення інформації. Операції проведені підприємством, мають обов'язково оформлюватись первинними документами, які є підставою для проведення бухгалтерського запису у книгах та регістрах обліку. У буквальному розумінні, документ означає доказ, тобто під доказом розуміють певний матеріальний носій інформації у якому різноманітними засобами зафіксовано інформацію необхідну для здійснення або підтвердження здійсненої господарської операції.

На нашу думку, бухгалтерський документ це первинне джерело інформації у якій письмово або друкарським способом зафіксовано інформацію про проведені господарські операції підприємства, і складається він за уніфікованою формою та визначеному для всіх підприємств однакового порядку. Відповідно до вимог нормативно-правової бази первинні документи складаються безпосередньо під час здійснення господарської операції.

Процес оформлення та руху документів, називають документообігом, і чим швидше документ рухається від виконавця до керівника, і навпаки, тим ефективніше буде процес прийняття рішення.

Залежно від виду діяльності, яке здійснює підприємство, а сучасному

світі і від матеріально-технічного забезпечення бухгалтерської ланки підприємства, та залежно від специфіки здійснюваної господарської діяльності, апарат управління має визначити обсяги необхідних бухгалтерських документів, а також відповідний розподіл їх опрацювання. Такий рух документів має включати певні етапи, зокрема: складання, реєстрація або фіксування документів, що надійшли, опрацювання, скерування до виконання та передача їх на зберігання.

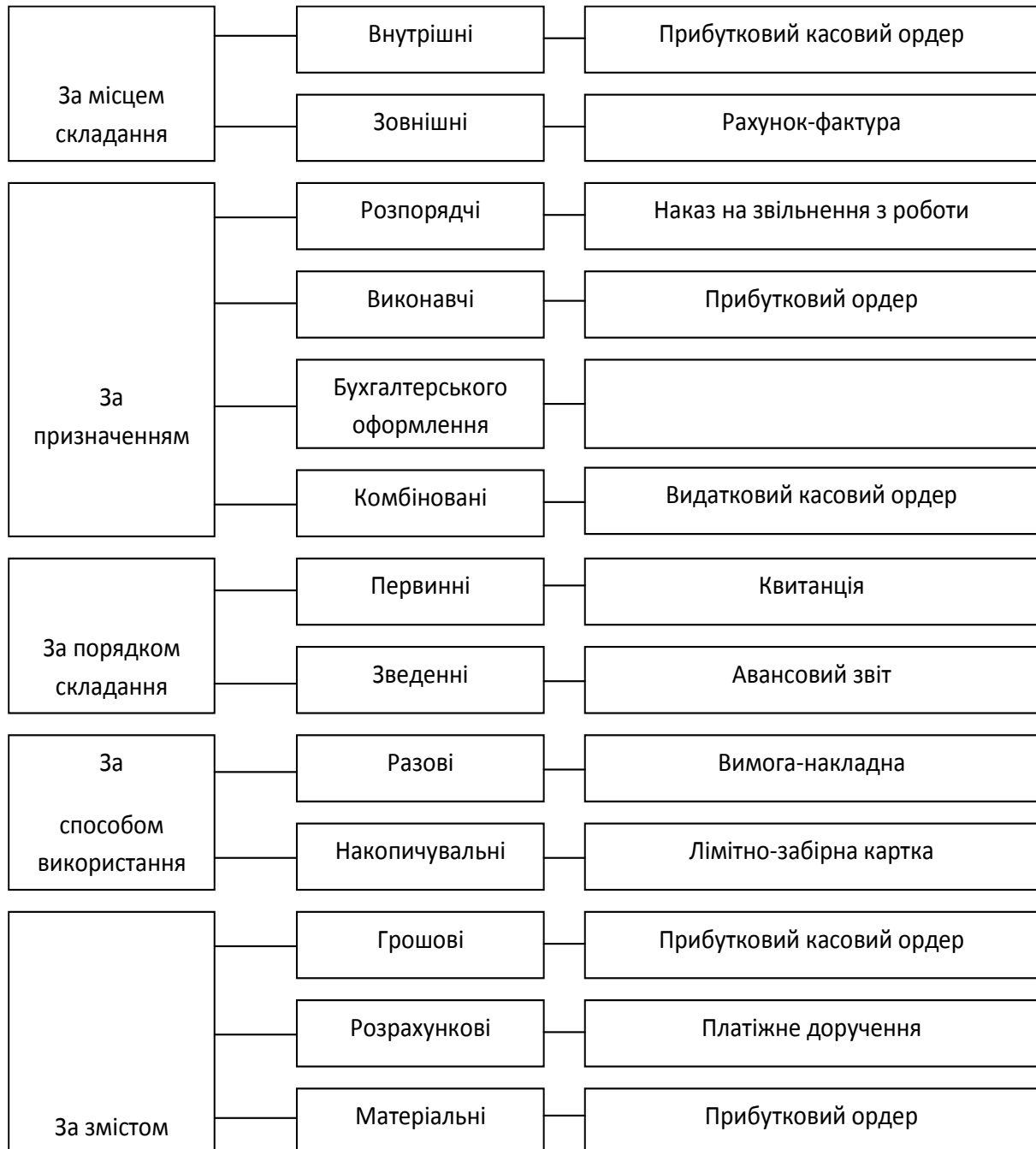

Рис. 2.1. Класифікація документів

Організація руху бухгалтерських документів відображається у спеціальному документі - план (графік) документообігу, який визначає терміни та етапи складання первинних документів, здійснення контролю за їх рухом між підрозділами підприємства та подальшого їх повернення до бухгалтерії. Порядок документообігу складається головним бухгалтером та погоджується керівником, і він є обов'язковими для всіх підрозділів підприємства.

Відображену у первинних носіях інформація за технологією облікового процесу має бути відповідним чином зареєстрована та класифікована для її подальшого відображення у фінансово-статистичній звітності, як окремої статті статі балансу або звіту про фінансові результати. Тому рух інформації про господарські процеси забезпечується за допомогою системи бухгалтерських рахунків.

Бухгалтерські рахунки є елементом методу бухгалтерського обліку, тобто способом узагальнення та відображення господарських операцій за певними ознаками руху засобів підприємства та джерел їх утворення.

За загальноприйнятими у світі правилами, рахунки бухгалтерського обліку, визначають, як двохсторонню таблицю: з ліва позначають умовним терміном дебет, а праву - кредит.

На кожній із зазначених сторін рахунку роздільно зазначають збільшення або зменшення сум, тобто рух матеріальних цінностей у грошовому виразі. Схему бухгалтерського рахунку можна відобразити за формою наведеною у рис. 2.2.

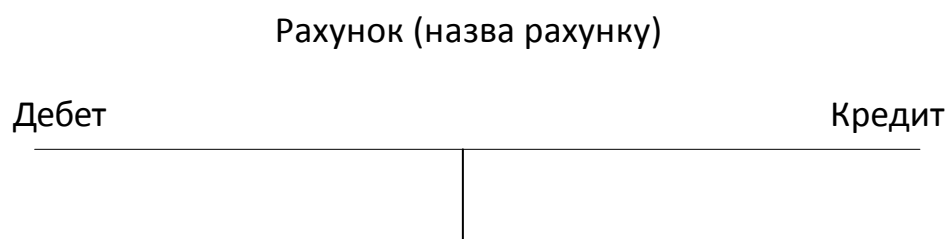

Рис. 2.2. Схеми рахунку бухгалтерського обліку

Залежно від порядку відображення в бухгалтерському обліку активів підприємства та джерел їх утворення, бухгалтерські рахунки поділяють на активні, пасивні та активно-пасивні.

На активних рахунках відображають наявності та руху активів підприємства, які зазначаються у відповідних статтях активу балансу, а на пасивних відображають наявності та джерела утворення капіталу, що зазначені у пасиві балансу. Схематичну будову активних і пасивних рахунків зазначено на рис. 2.3.

Активний рахунок		Пасивний рахунок	
Д-т	К-т	Д-т	К-т
Початковий залишок(сальдо)		Початковий залишок(сальдо)	
<u>Збільшення + Зменшення</u>		<u>Збільшення + Зменшення</u>	
Кінцевий залишок (сальдо)		<u>Оборот +/- Оборот</u>	
		Кінцевий залишок (сальдо)	

Рис. 2.3. Будова активних і пасивних рахунків

Залежно від того на якому рівні узагальнюється інформація щодо проведених господарських операцій розрізняють синтетичні та аналітичні рахунки бухгалтерського обліку.

На синтетичних рахунках відображають згруповану інформацію щодо однорідних груп засобів та джерел їх утворення, операції зазначаються у грошовому виразі. Облік, який ведеться на такому типі рахунків називають синтетичним, і він використовується при складанні фінансово-статистичної звітності.

Конкретну операцію, яка входить до узагальненої інформації на синтетичному рахунку, можна виокремити за допомогою аналітичних рахунків, тобто синтетичні та аналітичні рахунки взаємозв'язані між собою так, як синтетичні рахунки це узагальнення інформації з аналітичних рахунків оскільки в них на підставі одних і тих же документів відображаються одні й ті самі операції, але з різним ступенем деталізації: на синтетичному рахунку відображається загальна сума, а на його аналітичних рахунках — часткові суми. Технологічно узагальнення облікових даних можна зобразити за допомогою рис. 2.4.

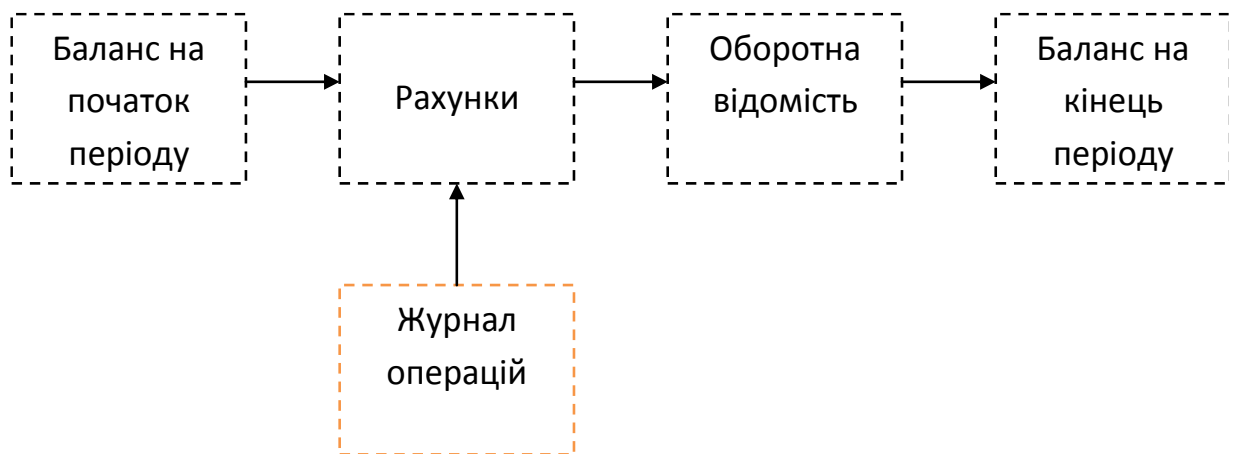

Рис. 2.4. Бухгалтерське узагальнення поточних облікових даних

Отже, з метою прийняття ефективних рішень керівництву необхідна оперативна інформація про певні види активів та можливі джерела їх утворення, і таку інформацію отримують із інформації яка відображається на аналітичних рахунках. Облік такої інформації називають аналітичним.

Ведення аналітичного обліку здійснюють не тільки у грошовому вимірнику, а й натуральних величинах. Тому це викликає необхідність використання у практичній діяльності значної кількості рахунків, які різні за економічним змістом, обсягом інформації, вимірника інформації, структурою.

Узагальнення інформації, тобто відображення інформації про стан та рух активів за різними однорідними ознаками та хронологічному порядку у певні групи називають класифікацією рахунків.

Загальну класифікацію рахунків за призначенням і структурою наведено на рис. 2.5.

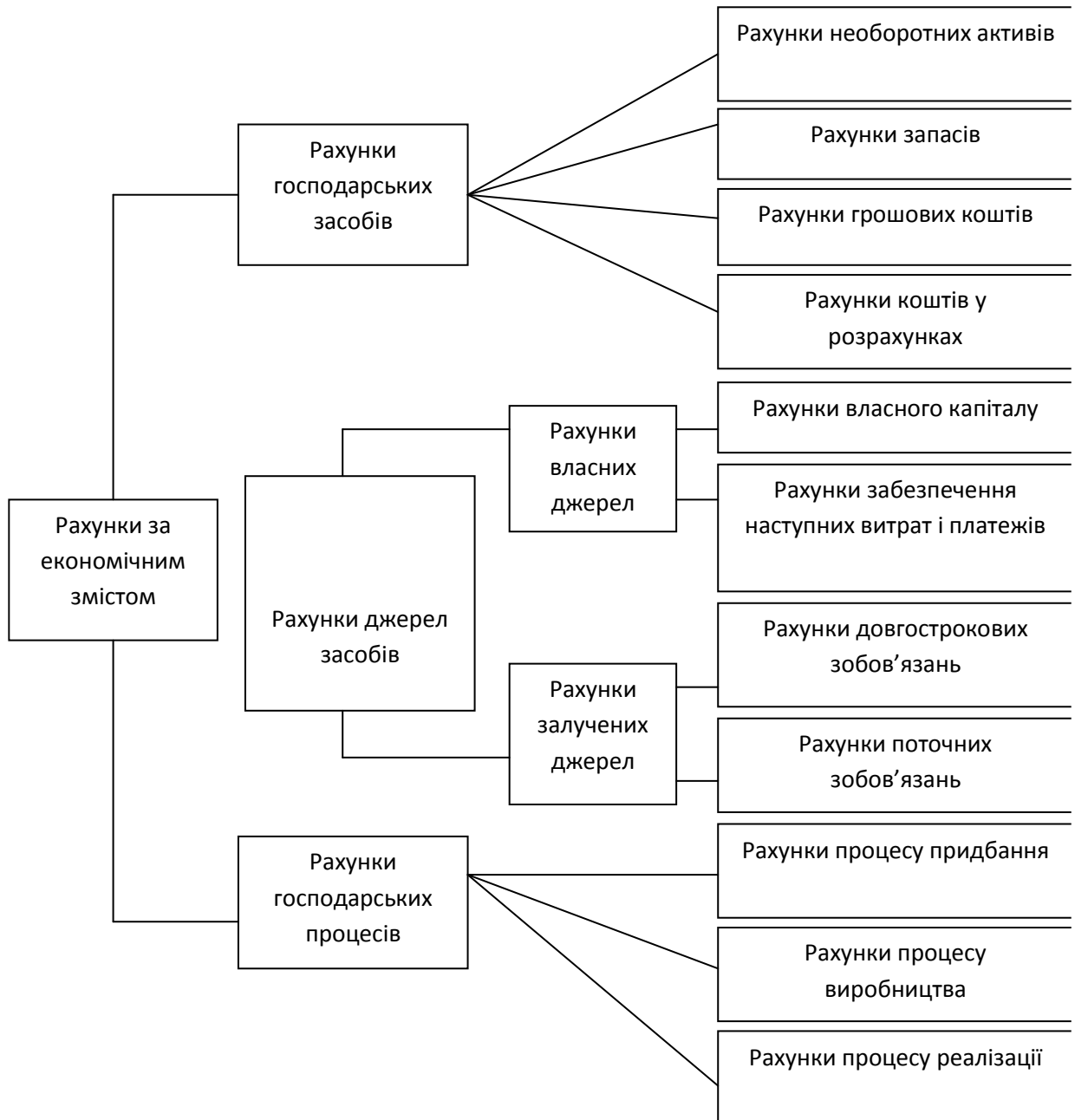

Рис. 2.5. Класифікація рахунків за призначенням і структурою

Рахунки бухгалтерського обліку, які відображено вище є відображають систему рахунків прийняту на підприємствах усіх форм власності та пов'язують між собою всі господарські засоби та джерела їх утворення, виробничі процеси діяльності та їх результат. Вони знаходять у зв'язку між собою та при наявності сальдових залишків на період звітності зазначаються у балансі, і тому їх називають балансовими.

Класифікація рахунків за економічним змістом наведено на рис.2.6.

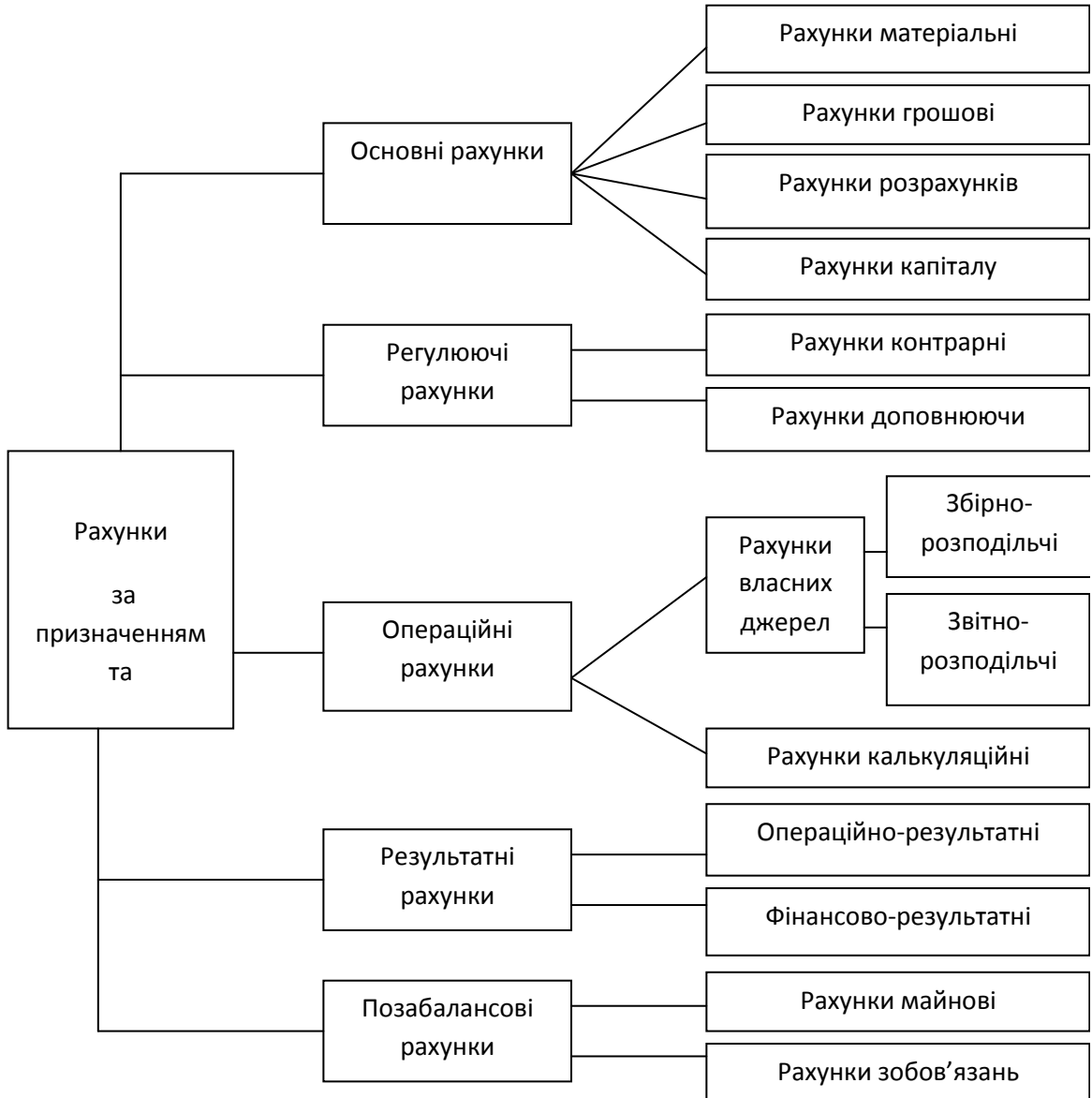

Рис. 2.6. Класифікація рахунків за економічним змістом

Проте, у практиці бухгалтерського обліку, крім балансових рахунків використовують рахунки, які можуть і не відобразитись у

балансовому звіті, а розміщуються за його підсумком, і тому їх називають позабалансовими.

З метою єдиного підходу до організації бухгалтерської роботи та здійснення узагальнення операцій у єдиних показниках для їх порівняння у світовій практиці всі господарські операції систематизують за єдиною формою та показниками. Таку систематизацію рахунків у єдиному реєстрі називають Планом рахунків. У вітчизняній економіці План рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій поділяється на 10 класів однорідних рахунків, які відображено на рис. 2.7.

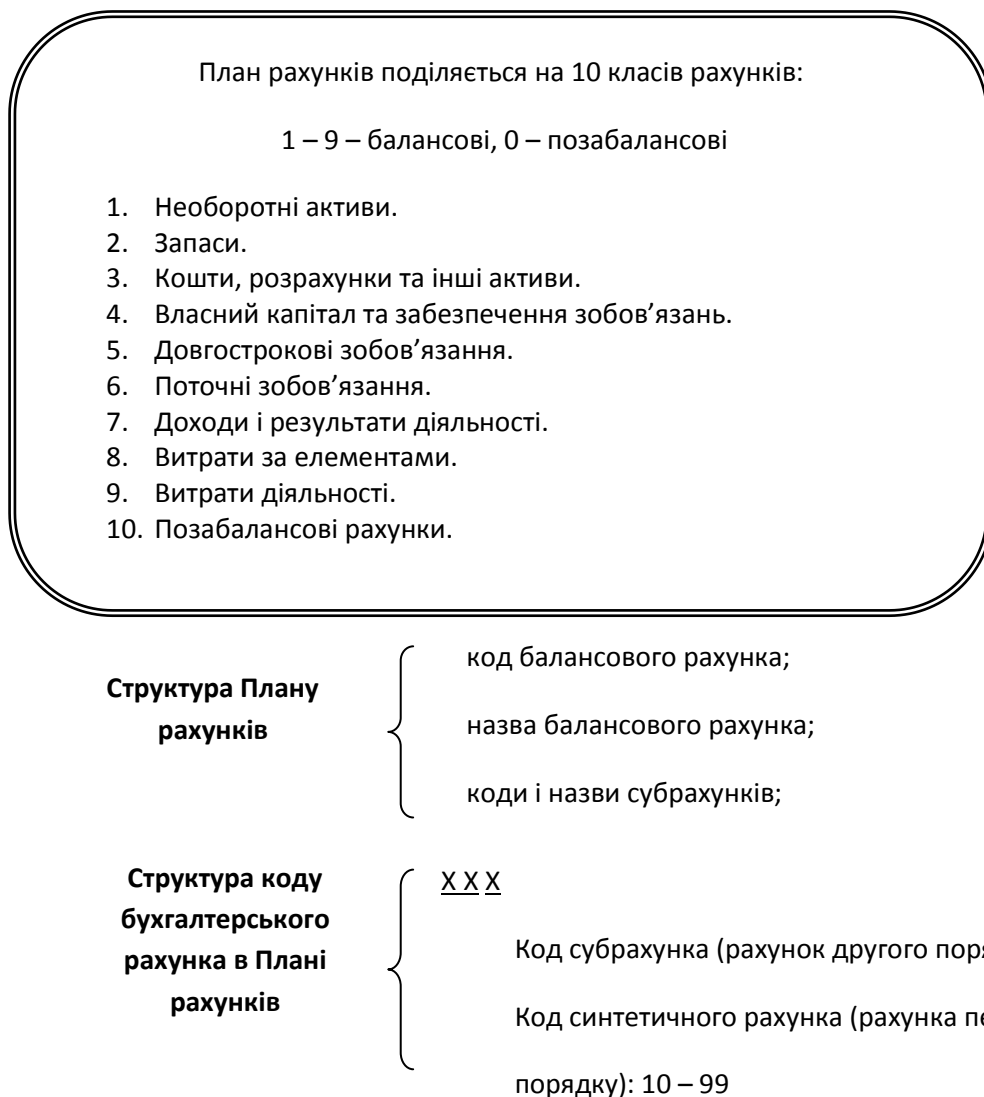

Рис. 2.7. Структура Плану рахунків у відповідності до національних стандартів

Порядок відображення господарських операцій та активів чи пасивів підприємства регулюється Інструкцією про його застосування та є методом здійснення державного регулювання бухгалтерського обліку та уніфікації підходів до фінансової звітності, яка є обов'язковою для всіх підприємств та гарантує і захищає інтереси користувачів облікової інформації.

2.2. Фінансова звітність підприємства як джерело інформації

Для зовнішніх та внутрішніх користувачів інформації дані обліку є необхідним джерелом оперативної та достовірної інформації про діяльність підприємства та проведені ним господарські операції. Обсяг такої інформації визначають залежно від мети її використання у господарській діяльності та оперативною необхідністю та доцільністю використання робочого часу на її створення.

Дані обліку забезпечують належний обсяг інформації для проведення аналізу фінансового стану підприємства, розрахунку даних про виробничі витрати і валовий дохід, рентабельність, як для окремого підприємства так, і для цілої галузі у сукупності даних. Дані обліку використовують для складання фінансової звітності, а їх подальший аналіз може виявити «вузькі місця» у діяльності підприємства та визначити підходи при вирішенні управлінських проблем.

Положення (стандарт) бухгалтерського обліку визначають склад та призначення фінансової звітності.

Фінансова звітність підприємства є частиною загальної бухгалтерської звітності, у якій відображається економічна інформація про фінансовий стан підприємства на визначену дату, результати діяльності за період, а також основні напрямки руху грошових коштів на підприємстві.

Метою складання фінансової звітності є надання користувачам фінансової інформації для проведення аналітичної роботи щодо

прогнозування та оцінки діяльності підприємства та його можливості одержання доходу від такої діяльності.

Фінансова звітність підприємства складається із форм відображених на рис. 2.10.

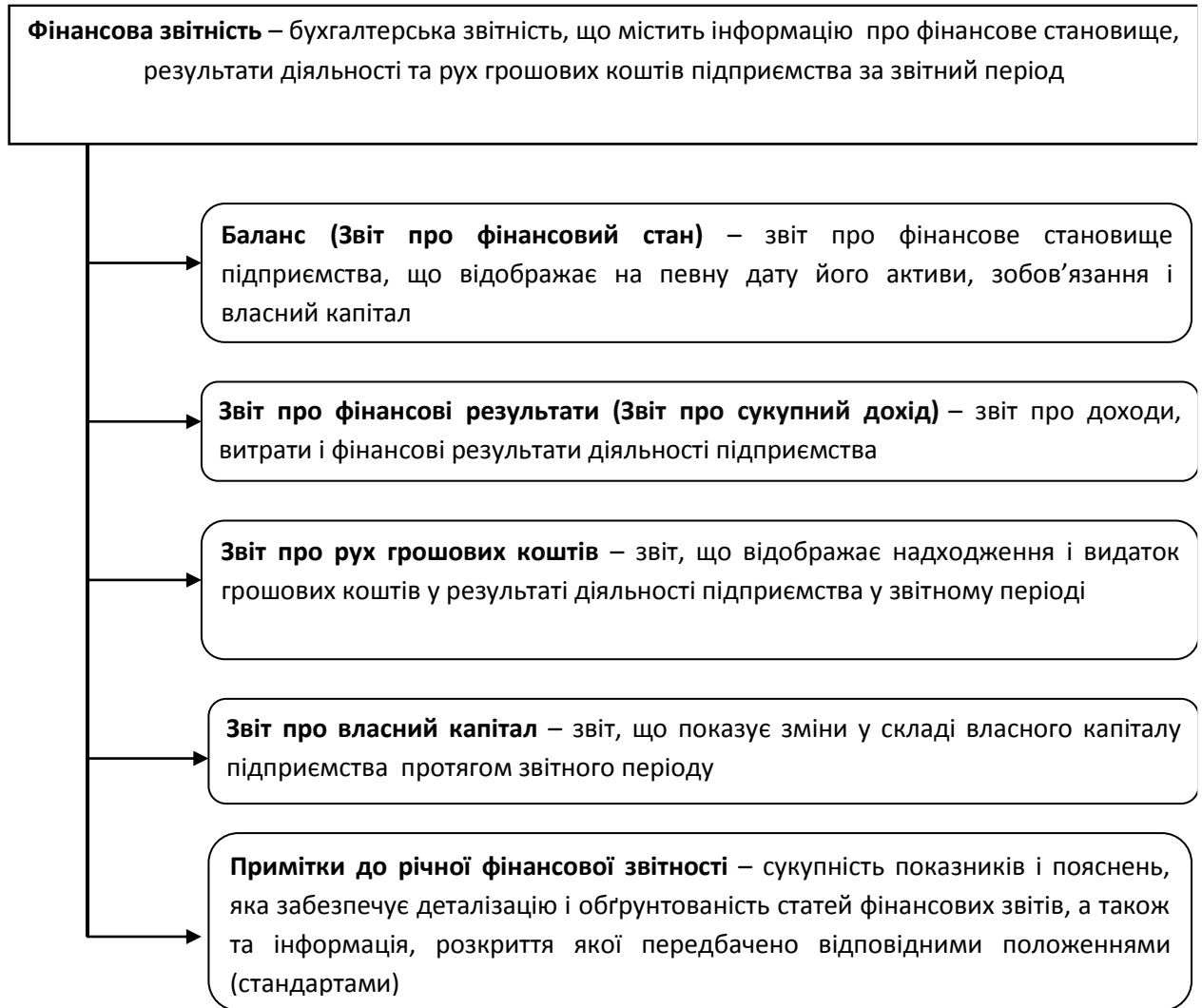

Рис. 2.10. Структура фінансової звітності

Основними недоліками існуючої фінансової звітності, яка прийнята відповідно до нормативно-правової бази для проведення аналітичної роботи потенційним зовнішнім користувачам є те, що в бухгалтерському балансі (форма № 1) використовують специфічні методи відображення економічних процесів, відмінні від інших кількісних методів управління економікою; звітність побудована як основа для статичного обрахунку

економічних показників стану підприємства у їх динаміці за певний період; форми фінансової звітності («Звіт про фінансові результати», «Звіт про рух грошових коштів, «Звіт про власний капітал»), на нашу думку, не мають системності відображення даних, які характерні для відображення господарських операцій на бухгалтерських рахунках.

Методика формування фінансової звітності та її роль у фінансовій інформації для управління виробництвом відображено у табл. 2.3.

Таблиця 2.3

Методика формування фінансової звітності

Фактори формування звітності	Користувачі			Рівень реалізації потреб
	загальні	внутрішні	інші	
Основна необхідна інформація	Фінансовий стан підприємства та результати діяльності	Діяльність галузі та структурних підрозділів	Прибуток, податки та своєчасність їх сплати	Забезпечення фінансовою інформацією
Розкриття даних	За принципом універсальності згідно з П(С)БО	Вибір оптимального варіанта з множини	За окремими ознаками	Забезпечення інформацією макро- та мікрорівня
Об'єкт аналізу за звітними даними	Підприємство Галузь Регіон	Підприємство Підрозділи	Підприємство	Фінансові результати, грошові потоки, майновий стан

Стан фінансової звітності як елементу комунікації та інструменту дослідження економічного механізму залежить від фінансового обліку. Разом з тим, у звітності зосереджені суперечливі інтереси різних користувачів, вона є важливим елементом інфраструктури ринкової економіки, який своїми інформаційними потоками зв'язує практично усіх контрагентів ринку.

Метою створення внутрішньої звітності є оперативне інформування користувачів про певні події, відповідно до вимог користувача, що надав запит на інформацію.

Вона покликана проводити збір даних за визначений період, що дозволяє у подальшому проаналізувати діяльність підприємства у періоді та розробити стратегічні плани розвитку на перспективу, функціональний підхід до складання управлінської звітності наведено на рис. 2.11.

Рис. 2.11. Функціональний підхід до управлінської звітності

Отже, розглянувши вище порядок організації та методики обліку на підприємстві можна дійти висновку, що для оптимізації інформаційних потоків даних між фінансовим та управлінським обліком, в межах облікового інструментарію, доцільно у практичну діяльність ввести певні уніфіковані первинні документи управлінського спрямування, які мають враховувати, як вимоги нормативних актів, так і вимоги керівництва щодо обсягу та деталізації інформації.

2.3. Інформаційне забезпечення методики проведення аудиту

З метою забезпечення контролю за даними наведеними у фінансовій звітності та які відображають фінансовий стан підприємства необхідно проводити аудит діяльності, і особливу увагу приділити перевірці понесених витрат.

Для виконання завдань, які постають при проведенні аудиту діяльності підприємства застосовують наступні аналітичні процедури:

- аналіз співвідношень фінансових показників;
- порівняння фактичних та планових даних у динаміці років;
- порівняння отриманих розрахункових показників із аналогічними по галузі або підприємствах конкурентах;
- факторний або регресійний аналіз.

Джерелами для проведення аудиту є дані фінансової та статистичної звітності, реєстри аналітичного й синтетичного обліку; первинні документи тощо.

Початком здійснення аудиту є вивчення побудови системи бухгалтерського обліку на підприємстві, а також організацію на ньому внутрішнього контролю. Поряд із цим, вивчають статутні та установчі документи, документ про державну реєстрацію.

Вивчення організації системи бухгалтерського обліку на підприємстві та аналіз ефективності внутрішнього контролю здійснюється за допомогою вивчення посадових інструкцій, проведення співбесід із керівництвом і працівниками, аналіз системи документообігом тощо.

Аудит може проводитись, як комплексно так, і по окремо визначеному напрямку. Всі процедури та результати перевірки, які одержано в ході аналізу діяльності необхідно зазначати у робочих документах аудитора, примірний зразок оформлення робочих записів наведено у табл. 2.4.

**Документація джерел інформації та документування результатів
у процесі аудиту**

Документи-джерела аудиту	Етапи процесу	Документування результатів
Засоби масової інформації. Нормативні акти. Фінансова звітність за попередні роки. Лист-запрошення аудиторів. Протоколи зустрічей з клієнтом. Листування з попереднім аудитором	Вибір клієнта та укладення угоди	Анкета попередньої оцінки ризику. Лист-зобов'язання аудитора перед клієнтом. Попередній розрахунок витрат часу, винагороди, перший варіант плану
Засновницькі документи клієнта, перелік засновників. Структура управління клієнта (списки директорів, персоналу, тощо). Протоколи зборів акціонерів, ради директорів. Договори, угоди, контракти. Ліцензії. Фінансова звітність. Документи попереднього аудиту. Документи і реєстри обліку	Планування	Уточнений план аудит. Програми аудиту. Аналітичні таблиці: аналіз фінансового стану; динаміка ряду років: порівняння із середньогалузевими показниками. Анкети оцінки ризику. Розрахунок суттєвості. Меморандум планування.
Структура управління. Протоколи зустрічей з клієнтом. Документи, що закріплюють розподіл прав, обов'язків, відповідальності. Інструкції з обліку. Документи внутрішнього аудиту. Документи поточного управління. Договори, угоди, контракти. Програми аудиту. Документи попереднього аудиту	Здійснення аудиту: вивчення, оцінка і тестування системи внутрішнього контролю. Підтвердження залишків на рахунках бухгалтерського обліку	Оперограми. Анкети системи внутрішнього контролю. Листки оцінки ризику. Результати тестування контролю. Лист менеджерам, звіти раді директорів, аудиторському комітету тощо. Підтвердження отримані від банку, замовників, кредиторів, дебіторів та ін. Документи-результати спостереження за інвентаризацією. Розрахунок обсягу вибірки.
Документи-свідчення. Доповідна записка про незавершені процедури. Протоколи зустрічей з клієнтом. Протоколи обговорення результаті перевірки	Заключні процедури	Подання керівництва клієнта. Подання юриста клієнта. Зведення знайдених помилок і оцінка їх суттєвості
Остаточний варіант звітності. Підсумки проведеного аудиту. Відгук контролюючого партнера. Протоколи зустрічей з клієнтом	Аудиторський звіт	Аудиторський звіт. Інша звітність, передбачена угодою

Крім загальних питань, так званого підготовчого етапу, аудиторю необхідно провести ознайомлення із попередніми перевірками, скласти робочий план, та вибрати відповідні методи, які будуть використані під час перевірки та визначити аудиторські ризики.

Перевірку процесу ведення бухгалтерського обліку розпочинають із перевірки відповідності показників фінансової звітності із даними реєстрів синтетичного й аналітичного обліку.

У реєстрах синтетичного й аналітичного обліку та у фінансових звітах вартість матеріальних та нематеріальних активів, доходів і витрат відображено лише в абсолютних сумах, тому необхідно за допомогою методики аналізу розраховувати і відносні показники ефективності діяльності підприємства.

Зокрема необхідно розрахувати показник рентабельності, зміни рівнів фондівіддачі й оборотності матеріальних обігових коштів і рентабельності обсягу реалізованої продукції тощо.

На організацію роботи аудитора, її методика і технологія проведення перевірки впливають певні чинники, зокрема рівень аудиторського ризику. При проведенні аудиторських процедур аудитори збирають інформацію, одержують аудиторські докази, заповнюють робочі документи.

До процедур організаційного та методичного характеру відноситься і питання належного зберігання зібраної аудитором інформації щодо діяльності підприємства, його комерційної таємниці щодо формування собівартості та виробничих процесів.

Ефективність діяльності аудиторів при проведенні аудиту залежить від комплексу заходів, які будуть створені як керівництвом підприємства, так і самими перевіряючими, а також планування, тобто процесу здійснення аудиторської стратегії.

Основні етапи процесу проведення аудиторської перевірки відображено у табл. 2.5.

Стадії і етапи процесу аудиторської перевірки фінансової звітності

Стадії і етапи процесу аудиторської перевірки в умовах		
підтверджуючого аудиту	системно-орієнтованого аудиту	аудиту, що базується на ризику
1. Початкова стадія	1. Початкова стадія	1. Початкова стадія
1.1. Вибір суб'єкта аудиту, ознайомлення з його бізнесом та станом обліку	1.1. Вибір суб'єкта аудиту, ознайомлення з його бізнесом та станом обліку	1.1. Вибір суб'єкта аудиту, ознайомлення з його бізнесом та станом обліку
1.2. Ознайомлення із статутом, установчими документами та правовими зобов'язаннями клієнта	1.2. Ознайомлення із статутом, установчими документами та правовими зобов'язаннями клієнта	1.2. Ознайомлення із статутом, установчими документами та правовими зобов'язаннями клієнта
1.3. Визначення обсягу робіт, узгодження суми оплати та складання угоди	1.3. Вивчення надійності системи обліку і внутрішнього контролю	1.3. Вивчення надійності системи обліку і внутрішнього контролю.
1.4. Складання плану та робочої програми аудиту	1.4. Визначення обсягу робіт, узгодження суми оплати та складання угоди	1.4. Оцінка величини аудиторського ризику та його елементів
	1.5. Розробка плану та програми аудиту	1.5. Визначення обсягу робіт, узгодження суми оплати та складання угоди
		1.6. Розробка плану та програми аудиту
2. Стадія дослідження	2. Стадія дослідження	2. Стадія дослідження
2.1. Перевірка господарських операцій і облікових записів	2.1. Вивчення господарських операцій, тестування контрольних моментів або перевірка облікових записів	2.1. Вивчення господарських операцій, тестування контрольних моментів або перевірка облікових записів
2.2. Коригування плану і робочої програми.	2.2. Коригування плану і робочої програми.	2.2. Коригування плану і робочої програми.
2.3. Перевірка (аналіз) фінансової звітності.	2.3. Перевірка (аналіз) фінансової звітності.	2.3. Перевірка (аналіз) фінансової звітності.
3. Завершальна стадія	3. Завершальна стадія	3. Завершальна стадія
3.1. Оцінка (аналіз) результатів перевірки.	3.1. Оцінка (аналіз) результатів перевірки.	3.1. Оцінка (аналіз) результатів перевірки.
3.2. Написання звіту, підготовка пропозицій і ознайомлення з ними замовника.	3.2. Написання звіту, підготовка пропозицій і ознайомлення з ними замовника.	3.2. Написання звіту, підготовка пропозицій і ознайомлення з ними замовника.
3.3. Складання аудиторського висновку акту виконання робіт	3.3. Складання аудиторського висновку акту виконання робіт	3.3. Складання аудиторського висновку акту виконання робіт

Проведення аудиту діяльності підприємства, як самостійний вид послуг є дуже важливим напрямком економічної стабільності підприємства, так аудитор на завершальних етапах перевіряє показники фінансової звітності для встановлення її достовірності.

РОЗДІЛ 3

МЕТОДИКА АНАЛІЗУ ПОКАЗНИКІВ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

3.1. Аналіз активів підприємства та джерел їх утворення

Спеціалізація сільськогосподарського підприємства щодо виробництва продукції залежить від певних кліматичних умов у яких працює підприємство.

Однією із основних відмінностей сільськогосподарського виробництва від промислового є його зв'язок із біологічними процесами, а отже, залежність його не тільки від ринкових умов господарювання, а й від природних факторів у, воно працює. Також необхідно враховувати затратність самого виробництва сільськогосподарської продукції, яка може провадитись як за рахунок власних коштів так, і при їх нестачі за допомогою позичкового капіталу, тому є доцільність проводити регулярний аналіз фінансового стану підприємства, а особливо розраховувати оцінку його фінансової незалежності та вплив на діяльність зовнішніх джерел.

Основні показники, які характеризують діяльність фермерського господарства «Масарівські липки», наведені в табл. 3.1.

Таблиця 3.1

Основні показники діяльності за 2019-2020 рр., тис. грн.

Показники	Роки		Відхилення 2020 р. до 2019р. +, –	
	2019	2020	тис. грн.	%
Валюта балансу	214982	214319	-663	-0,31
Власний капітал	178204	186613	8409	4,72
Чистий дохід (виручка) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	62185	55209	-6976	-11,22
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	40160	39730	-430	-1,07
Чистий прибуток	7583	5309	-2274	-29,99

Розглянувши розрахунки наведені у табл. 3.1 видно, що майже всі основні показники, що визначають загальну діяльність підприємства мають негативну динаміку. Зниження валюти балансу з 2019 по 2020 рік з 214982 до 214319 тис.грн. немає визначального впливу, так як зниження становить лише 0,31 відсотка, що фактично нівелюється зростанням власного капіталу з 178204 до 186613 тис.грн. або на 4,72 відсотка та може вказувати на розширений виробництва та оновлення основних засобів або нарощуванням матеріальної бази. Зниження чистого доходу від реалізації продукції у порівнянні до минулого періоду показує: у 2020 році відбувся спад продаж, який пов'язаний із стагнацією ринків збуту, що викликано світовою пандемією спричиненою корона вірусом, і як наслідок зменшенням ділової активності всіх господарюючих суб'єктів, особливо тих, які пов'язані із виробничими процесами.

Аналогічну негативну тенденцію мають і собівартість виробленої продукції, що пов'язано із зменшенням обсягів виробництва, і відповідно чистого отриманого чистого прибутку.

Майно ФГ «Масарівські липки» складається із необоротних та оборотних активів, які відображені у балансі та поділяються за відповідними статтями балансу. При вивченні статей балансу здійснюється загальний аналіз фінансового стану підприємства.

Аналіз окремих статей необоротних активів наведено у табл. 3.2.

Таблиця 3.2

Склад та структура необоротних активів у 2019-2020 рр.

Оборотні активи	Роки				Відхилення 2020 р. до 2019р. +, -	
	2019		2020		2019р. +, -	
	тис. грн.	%	тис. грн.	%	тис. грн.	%
Незавершені капітальні інвестиції	42043	35,7	46504	39,6	4461	3,85
Основні засоби	75472	64,1	70825	60,3	-4647	-3,85
Знос	62250	х	69813	х	7563	х
Довгострокові біологічні активи	169	0,1	169	0,1	0	0,0
Разом необоротних активів	117684	100,0	117498	100,0	-186	х

Розглядаючи окремі статті балансу видно, що 3,85 відсотка зростає вартість незавершених капітальних інвестицій, що у загальному розумінні свідчить про вкладення підприємством коштів у власний розвиток, будівництво або придбання основних фондів, так вартість їх зростає на 4461 тис.грн. з 42043 до 46504 тис.грн.

Поряд із цим, доцільно відмітити і зменшення вартості основних засобів на 4647 тис.грн. з 75472 до 70825 тис.грн., тобто якщо аналізувати окремі наведені дані, то динаміка є негативною, так як основні засоби застарівають, проте при застосуванні комплексного підходу, видно: нарахований знос на основні засоби за аналізований період становить 7563 тис.грн., а вартість основних засобів знизилась на 4647 тис.грн.

Наведені дані свідчать проте, що підприємство також дбає і про оновлення основних засобів, зокрема на суму різниці між зниженням вартості основних засобів та сумою нарахованого зносу.

За аналізований період було придбано основних засобів на 2916 тис.грн.

Склад та структуру оборотних активів за 2019-2020 рр., наведено табл.

3.2.

Таблиця 3.2

Склад та структура оборотних активів у 2019-2020 рр.

Оборотні активи	Роки				Відхилення 2020 р. до 2019р. +, -	
	2019		2020		2019р. +, -	
	тис. грн.	%	тис. грн.	%	тис. грн.	%
Запаси	58525	60,2	69949	72,2	11424	12,1
Поточні біологічні активи	7200	7,4	9163	11,6	1963	4,2
Дебіторська заборгованість за товари, роботи, послуг	24228	24,9	12382	15,7	-11846	-9,2
Дебіторська заборгованість за розрахунками	1426	1,5	4121	5,2	2695	3,7
Інша поточна дебіторська заборгованість	146	0,2	133	0,2	-13	0,0
Грошові кошти та їх еквіваленти	4826	5,0	150	0,2	-4676	-4,8
Витрати майбутніх періодів	880	0,9	871	1,1	-9	0,2
Інші оборотні активи	67	0,1	52	0,1	-15	-0,003
Всього активів по 2 класу рахунків	65725	30,6	79112	36,9	13387	6,3
Всього оборотних активів за балансом	97298	45,3	96821	45,2	-477	-0,1
Валюта балансу	214982	100	214319	100	-663	x

Оборотні активи за період скоротились на 477 тис.грн. або якщо розрахунок провести у питомій вазі на 0,005%.

У 2020 їх обсяг у валюті балансу становить 45,2%, а необоротні активи становлять 54,8 %. Аналізуючи динаміку оборотних активів видно, що їх вартість знизилась на 0,1 відсотка, що є несуттєвим фактором, якій не здійснює загального впливу на фінансовий стан підприємства.

За загальними правилами зниження вартості оборотних активів в підсумку балансу є негативними фактором для підприємства, проте в даному випадку таке зниження відбулось за рахунок скорочення дебіторської заборгованості на 9,2% або 11846 тис.грн., що є позитивним. Покупці розраховувались за раніше надану їм продукцію, що збільшує суму обігових коштів і позитивно впливає на розвиток виробництва.

І хоча, сума грошових коштів також має тенденцію до спадання на 4676 або 4,8%, у загальному аналізі, ми розуміємо, що вони спрямовані на збільшення необоротних активів, тобто у підприємства є можливість розвиватись.

Не дивлячись на загальну позитивну тенденцію зменшення дебіторської заборгованості за товари, роботи, послуги, є негативним фактором зростання вартості запасів на 11424 тис.грн. або 12,1%, що призводить до зниження платоспроможності підприємства, проте запаси є високоліквідним активом, тому ситуація не є критичною.

Негативно на обсяг оборотних активів впливає і зростання дебіторської заборгованості за розрахунками на 2695 тис.грн. або 3,7 відсотка.

Враховуючи, що фермерське господарство є сільськогосподарським виробником для нього є типовим щоби значну питому вагу у структурі оборотних активів займали запаси, у нашому випадку вони становлять 60,2% у 2019 році та 72,2% у 2020 році від загальної суми оборотних активів.

У динаміці прослідковується значне зростання запасі на кінець

звітнього періоду, що також є типовим для сільськогосподарського виробництва, і як видно з таблиці зросли і поточні біологічні активи на 1963 тис.грн. або 4,2 відсотка.

Структуру запасів на підприємстві та їх динаміку у розрізі статей балансу відображено у табл. 3.3.

Таблиця 3.3

Склад та структура запасів за 2019-2020 рр.

Оборотні активи	Роки				Відхилення 2020 р. до 2019р. +, -	
	2019		2020		2019р. +, -	
	тис. грн.	%	тис. грн.	%	тис. грн.	%
Виробничі запаси	9576	9,8	4677	4,8	-4899	-5,0
Незавершене виробництво	10741	11,0	43900	45,3	33159	34,3
Готова продукція	38208	39,3	21372	22,1	-16836	-17,2
Поточні біологічні активи	7200	7,4	9163	9,5	1963	2,1
Всього оборотних активів за балансом	97298		96821		-477	x

Як видно з наведених, деталізованих даних, по підприємству знизилась вартість виробничих запасів на 4899 тис.грн, або 5%, та готова продукція на 16836 тис.грн. або 17,2%, проте значно зросла вартість незавершеного виробництва на 33159 тис.грн. або 34,3 тис.грн. таке різке коливання вартості запасів пов'язано із специфікою виробничої діяльності сільськогосподарської продукції, проте свідчить, що кошти які надійшли від реалізації готової продукції вкладено у виробничий процес.

На кінець звітнього періоду вартість незавершеного виробництва становить 45,3 % або 43900 тис.грн.

Також із наведених даних видно, що питома вага готової продукції залишається досить значною у вартості оборотних активів, а саме 22,1 % або 21372 тис.грн., що свідчить про те, що готова продукція зберігається на складах протягом тривалого період, тому необхідно звернути увагу керівництва на організацію збутової діяльності.

Аналогічну аналітичну роботу можна розглянути на прикладі структури оборотних активів, що входять до другого класу рахунків.

Враховуючи специфіку сільськогосподарського виробництва у підприємства є значні залишки незавершеної продукції, табл. 3.4.

Таблиця 3.4

Склад та структура активів 2 класу Плану рахунків за 2019-2020 рр.

Оборотні активи	Роки				Відхилення 2020 р. до 2019р. +, -	
	2019		2020		2019р. +, -	
	тис. грн.	%	тис. грн.	%	тис. грн.	%
Виробничі запаси	9576	14,6	4677	5,9	-4899	-8,7
Незавершене виробництво	10741	16,3	43900	55,5	33159	39,1
Готова продукція	38208	58,1	21372	27,0	-16836	-31,1
Поточні біологічні активи	7200	11,0	9163	11,6	1963	0,6
Всього активів по 2 класу рахунків	65725	100,0	79112	100	13387	0,0

Аналогічну аналітичну роботу можна розглянути на прикладі структури оборотних активів, що входять до другого класу рахунків, зокрема найбільшу питому вагу на кінець аналізованого періоду займає незавершене виробництво, яке становить 55,5 відсотка вартості таких активів. Вартість зросла на 39,1 відсотка, що вказує на проведенні інвестиції у виробничий процес. Друге місце у структурі займає готова продукція 27,0 відсотка, і за аналізований період вартість готової продукції скоротилась на 31,1 відсоток або 16836 тис.грн, що є позитивним моментом у діяльності так, як це не тільки дохід від її реалізації і надходження коштів на підприємство, а й скорочення витрат на її зберігання.

Вартість поточних біологічних активів за аналізований період у відсотковому значенні зазнала незначних змін, а саме 0,6 відсотка або 1963 тис.грн.

3.2. Аналіз ліквідності та фінансових показників діяльності підприємства

З метою проведення аналізу діяльності підприємства, на нашу думку, насамперед необхідно проаналізувати його баланс на визначення ліквідності.

Для цього всі активи та пасиви підприємства прийнято поділяти на певні умовні групи: активи за ліквідністю, а пасиви за періодом можливого погашення. У подальшому отриманні узагальненні по відповідних групах показники порівнюють між собою для визначення ліквідності балансу.

Баланс вважається абсолютно ліквідним, коли має місце така ситуація:

$$\left\{ \begin{array}{l} A1 \geq П1; \\ A2 \geq П2; \\ A3 \geq П3; \\ A4 \leq П4. \end{array} \right.$$

Групування активів підприємства за ступенем їх ліквідності наведено у табл. 3.5.

Таблиця 3.5

Групування активів за ступенем ліквідності

Активи	Роки	
	2019	2020
Грошові кошти	4826	150
Короткострокові фінансові вкладення	0	0
Найбільш ліквідні активи (А1)	4826	150
Готова продукція	38208	21372
Товари відвантажені	0	0
Дебіторська заборгованість	25 654	16 503
Активи, що швидко реалізуються (А2)	63 862	37 875
Інша дебіторська заборгованість	146	133
Виробничі запаси	9 576	4 677
Незавершене виробництво	10741	43900
Інші оборотні активи	67	52
Активи, що повільно реалізуються (А3)	20 530	48 762
Витрати майбутніх періодів	880	871
Необоротні активи	117 684	117 498
Активи, що важко реалізуються (А4)	118 564	118 369

Основою проведення групування активів та пасивів є подальше порівняння отриманих результатів та визначення переважного впливу активів чи пасивів на діяльність підприємства.

Групування пасивів за періодом можливого погашення заборгованості наведено у табл. 3.6.

Таблиця 3.6

Групування пасивів за періодом погашення зобов'язань

Пасиви	Роки	
	2019	2020
Кредиторська заборгованість за товари, роботи, послуги	14700	13582
Поточні зобов'язання	1425	1115
Інші поточні зобов'язання	1613	2910
Найбільш строкові зобов'язання (П1)	17738	17607
Короткострокові кредити	11057	10099
Короткострокові пасиви (П2)	11057	10099
Інші довгострокові зобов'язання	7983	0
Довгострокові пасиви (П3)	7983	0
Пайовий капітал	60000	60000
Додатковий капітал	548	548
Неоплачений капітал	-4800	-1700
Нерозподілений прибуток (збиток)	122456	127765
Постійні пасиви (П4)	178204	186613

Таким чином, провівши порівняння наших розрахунків одержуємо набір рівностей, за якими можна охарактеризувати фінансовий стан підприємства, за наведеним вище роз'ясненням:

$$A1 < P1; A2 > P2; A3 > P3; A4 < P4$$

Поряд із цим, можна провести аналіз у розрізі аналіз ліквідності підприємства за допомогою математичного розрахунку коефіцієнтів: покриття, швидкої ліквідності, абсолютної ліквідності та чистого оборотного капіталу.

Розрахунок значення даних показників наведені в табл. 3.7.

Розрахунок відносних і абсолютних показників ліквідності і платоспроможності

Показники	Роки		Відхилення 2020 до 2019, +/-	
	2019	2020	пунктів	%
Коефіцієнт покриття (поточна ліквідність)	3,38	3,49	0,11	3,25
Коефіцієнт швидкої ліквідності	1,06	0,61	-0,45	-42,45
Коефіцієнт абсолютної ліквідності	0,17	0,01	-0,16	-94,12
Чистий оборотний капітал, тис. грн.	68503	69115	612	0,89

Коефіцієнт покриття, має нормативне значення не менше 1, а в загальному прийнято вважати, що нормальне значення 1,5-2 пункти, то у даному випадку, ми бачимо значне перевищення нормативного параметру, і даний факт є позитивним моментом для підприємства, так як воно може погасити свої зобов'язання за рахунок наявних активів, і є платоспроможним.

Проте, розглядаючи наступні два показники, бачимо, що вони мають негативну тенденцію до значного зниження, у нашому випадку це можна пояснити особливістю сільськогосподарського виробництва, зокрема сезонністю робіт і вкладенням коштів на кінець року у посівні площі та вирощування озимих культур.

Як видно з розрахунків, на початок періоду показник перевищував нормативне значення 1, проте на кінець періоду він має стрімке зниження на 42,45 відсотка.

Розрахунковий коефіцієнт абсолютної ліквідності у 2019-2020 роках становив менше 1, і це є найбільш тривожним фактором так, як він відображає можливість розрахунку підприємства за своїми короткостроковими та довгостроковими зобов'язаннями.

Чистий оборотний капітал у 2019-2020 роках має незначну тенденцію до зростання на 0,89 відсотка або 612 тис.грн., що показує ефективну проте

консервативну економічну політику керівництвом підприємства.

На платоспроможність підприємства впливає його можливість одержувати від своєї діяльності прибуток, тобто для визначення прибутковості нам необхідно розрахувати показник рентабельності, що є якісним і кількісним відображенням ефективності діяльності підприємства.

Основні показники, що характеризують рентабельність наведені в табл. 3.8.

Таблиця 3.8

Показники рентабельності

Показник	Роки		Відхилення 2020р. до 2019р., +/-	
	2019	2020	пунктів	%
Рентабельність активів економічна (рентабельність)	0,035	0,025	-0,01	-28,6
Рентабельність власного капіталу	0,042	0,028	-0,014	-33,3
Рентабельність діяльності	0,121	0,106	-0,015	-12,4

Провівши аналіз рентабельності на підставі відображених даних у таблиці можна зробити висновок, що за період з 2019 по 2020 рік рентабельність активів знизилась, і це вказує, що підприємство у періоді одержує менший прибуток на кожен вкладений гривню.

Рентабельність власного капіталу має тенденцію до зниження і показує, що власники отримують менше прибутку з кожної вкладеної у підприємство гривні.

Крім наведених розрахункових показників, у аналізі діяльності підприємства можуть використовуватись і інші алгоритми та показники, зокрема розрахунок його фінансової стійкості, або ділової активності тощо.

РОЗДІЛ 4

ОХОРОНА ПРАЦІ ТА БЕЗПЕКА В НАДЗВИЧАЙНИХ СИТУАЦІЯХ

4.1. Охорона праці

Охорона праці на підприємстві починається з організації управління охороною праці. Роботодавець зобов'язаний створити в кожному структурному підрозділі і на робочому місці умови праці відповідно до нормативно-правових актів, а також забезпечити додержання вимог законодавства щодо прав працівників у галузі охорони праці.

Відповідальність за розроблення положень, типових інструкцій та інших нормативних документів з питань охорони праці та своєчасного доведення їх до відома працівників покладається на працівника, відповідального за безпеку праці та Профспілковий комітет. Також до сфери їх компетенції відноситься відсторонення від роботи осіб, що не пройшли вступного та періодичних інструктажів з техніки безпеки. Контроль за дотриманням працівниками правил поведження із засобами механізації, автоматизації та іншим обладнанням, вимог інструкцій з охорони праці та техніки безпеки у відповідності до Закону України «Про охорону праці» здійснюється особою, відповідальною за безпеку праці.

За працівниками, які втратили працездатність у зв'язку з нещасним випадком на виробництві або професійним захворюванням, зберігаються місце роботи та середня заробітна плата на весь період до відновлення працездатності або до встановлення стійкої втрати професійної працездатності. У разі неможливості виконання потерпілим попередньої роботи проводяться його навчання і перекваліфікація, а також працевлаштування відповідно до медичних рекомендацій. Розслідування нещасних випадків, профзахворювань, аварій на підприємстві проводиться із наступним наданням висновків Профспілковим комітетом. На підприємстві

ведуть облік випадків травматизму із тимчасовою втратою працездатності, причому за останній рік таких зафіксовано не було.

Куточок охорони праці представлений копіями документів, які складають нормативно-правову базу забезпечення безпеки праці та знаходиться на другому поверсі у кабінеті, що займає сектор роздрібного обслуговування малого та середнього бізнесу. Особлива увага приділяється забезпеченню протипожежної безпеки - на кожному поверсі вивішені план евакуації на випадок надзвичайної ситуації. До того ж телефонні апарати оснащені нагаду вальними стрічками, на яких знаходяться телефонні номери виклику пожежної охорони, робітників Міністерства надзвичайних ситуацій та «Швидкої допомоги». Однак слід відзначити, що відсутні кабінет медичної допомоги для надання першої медичної допомоги та вчасна заміна мила і миючих засобів в умивальниках, інших санітарно-побутових приміщеннях підприємства.

При влаштуванні на роботу потенційний співробітник прослуховує інструктаж з охорони праці та підписує заяву про ознайомлення з охороною праці на підприємстві. Щорічний планово-попереджувальний ремонт системи протипожежного захисту включає в себе роботи, при яких проводиться повна ревізія та наладка всіх приладів, вузлів, і блоків системи, незалежно від їх технічного стану. При ревізії проводиться заміна деталей і вузлів, які відпрацювали гарантійний термін, при цьому повинні бути відновлені робочі характеристики приладів і обладнання відповідно до заданих технічних вимог.

Фінансування профілактичних заходів з охорони праці, виконання загальнодержавної, галузевих та регіональних програм поліпшення стану безпеки, гігієни праці та виробничого середовища, інших державних програм, спрямованих на запобігання нещасним випадкам та професійним захворюванням, передбачається, поряд з іншими джерелами фінансування, визначеними законодавством, у державному і місцевих бюджетах.

Для підприємств, незалежно від форм власності, або фізичних осіб, які використовують найману працю, витрати на охорону праці становлять не менше 0,5 відсотка від суми реалізованої продукції.

Суми витрат з охорони праці, що належать до валових витрат юридичної чи фізичної особи, яка відповідно до законодавства використовує найману працю, визначаються згідно з переліком заходів.

Оцінка стану охорони праці на підприємстві в цілому і в його структурних підрозділах базується на аналізі даних атестації робочих місць, паспортизації санітарно-технічного стану цехів та відділів, результатах виконання комплексних планів покращення умов праці та санітарно-оздоровчих заходів, а також на динаміці показників виробничого травматизму та професійних захворювань.

Оцінка стану охорони праці та пільги і компенсація кожного робочого місця, а також аналізу записів в журналі трьох-ступеневого контролю охорони праці. Порушеннями правил вважаються: робота без інструктажу або його термін прострочений; робота без засобів захисту, передбачених інструкцією з техніки безпеки; робота на обладнанні, що не пройшло технічного огляду, або його термін прострочений; невідповідність прийомів праці вимогам інструкції з техніки безпеки та ін.

При підрахунках встановлюється перелік основних вимог безпеки до виробничого обладнання, що подані в державних та галузевих стандартах. Порушенням вимоги безпеки вважається відсутність або зіпсованість передбачених технічною документацією засобів захисту (блокування, огороження, сигналізації), засобів електрозахисту, засобів автоматичного або ручного управління, зміни в конструкції, не передбачені технічною документацією та ін.

При підрахунках кількість запланованих заходів визначається за оперативним планом, до якого входять поточні заходи, передбачені адміністрацією підприємства; роботи, передбачені угодою по охороні праці;

приписи органів державного нагляду, вищестоящих керівних органів управління і відділів охорони праці.

На підприємстві охоронно-пожежна сигналізація управляється приймально-контрольними приладами, який здійснює живлення передавачів по шлейфах охоронно-пожежної сигналізації, прийом тривожних повідомлень від передавачів, а також передає їх на станцію централізованого спостереження і формує сигнали тривоги на спрацьовування інших складових. У приміщенні диспетчерського пункту та інших місцях розміщення приладів сигналізації та вузлів керування знаходиться наказ про порядок дії чергового персоналу в разі появи індикаторів пожежі або несправності УПС (управління пожежної сигналізації).

4.2. Організація цивільного захисту на об'єкті

Глобальний розвиток людської цивілізації крім позитивних надбань, породив численні загрози життєво важливим інтересам людини і громадянина, суспільства і держави. Значне місце серед цих загроз займають небезпеки техногенної та природної сфери.

Потужний промисловий розвиток, характерний для ХХ століття призвів до значних антропогенних порушень і техногенної перевантаженості території України, і як наслідок, до зростання ризиків виникнення надзвичайних ситуацій різного характеру.

Характер і масштаб природно-техногенних загроз національній безпеці України показує, що її рівень не може бути достатнім, якщо на державному рівні не буде вирішено завдання захисту населення, об'єктів економіки, національного надбання від надзвичайних ситуацій техногенного, природного або іншого характеру.

Системи захисту населення і територій від надзвичайних ситуацій техногенного і природного характеру як складова системи забезпечення національної безпеки. Становить собою систему загальнодержавних заходів,

які реалізуються центральними і місцевими органами виконавчої влади підпорядкованими їм силами та засобами.

Основу нормативно-правової бази у сфері цивільного захисту від наслідків надзвичайних ситуацій складають Закони України «Про цивільну оборону України», «Про захист населення і територій від надзвичайних ситуацій техногенного та природного характеру», «Про правові засади цивільного захисту».

Єдина державна система цивільного захисту населення і території – сукупність органів управління, сил та засобів центральних і місцевих органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування, на які покладається реалізація державної політики у сфері цивільного захисту; підсистеми єдиної системи цивільного захисту – сукупність підпорядкованих спеціально уповноваженому центральному органу виконавчої влади функціональних та територіальних органів управління, на які покладаються визначені законом завдання у конкретних сферах цивільного захисту.

Цивільний захист здійснюється з метою: реалізації державної політики, спрямованої на забезпечення безпеки та захисту населення і територій, матеріальних і культурних цінностей та довкілля від негативних наслідків надзвичайних ситуацій у мирний час та в особливий період; подолання наслідків надзвичайних ситуацій, у тому числі наслідків надзвичайних ситуацій на територіях іноземних держав відповідно до міжнародних договорів України, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України.

Цивільний захист здійснюється на принципах: гарантування державою громадянам конституційного права на захист життя, здоров'я та їх майна, а юридичним особам – права на безпечне функціонування; добровільності при залученні людей до здійснення заходів у сфері цивільного захисту, пов'язаних з ризиком для життя і здоров'я; комплексного підходу до вирішення завдань цивільного захисту; створення системи раціональної превентивної безпеки з метою максимально можливого, економічно

обґрунтованого зменшення ймовірності виникнення надзвичайних ситуацій і мінімізації їх наслідків; територіальності та функціональності єдиної системи цивільного захисту; мінімізації заподіяння шкоди довкіллю; гласності, вільного доступу населення до інформації у сфері цивільного захисту відповідно до законодавства.

Основними завданнями цивільного захисту є:

- збирання та аналітичне опрацювання інформації про надзвичайні ситуації;
- прогнозування та оцінка соціально-економічних наслідків надзвичайних ситуацій;
- здійснення нагляду і контролю у сфері цивільного захисту;
- розроблення і виконання законодавчих та інших нормативно-правових актів, дотримання норм і стандартів у сфері цивільного захисту;
- розроблення і здійснення запобіжних заходів у сфері цивільного захисту;
- створення, збереження і раціональне використання матеріальних ресурсів, необхідних для запобігання надзвичайним ситуаціям;
- розроблення та виконання науково-технічних програм, спрямованих на запобігання надзвичайним ситуаціям;
- оперативне оповіщення населення про виникнення або загрозу виникнення надзвичайної ситуації, своєчасне достовірне інформування про обстановку, яка складається, та заходи, що вживаються для запобігання надзвичайним ситуаціям та подолання їх наслідків;
- організація захисту населення і територій від надзвичайних ситуацій, надання невідкладної психологічної, медичної та іншої допомоги потерпілим;
- проведення невідкладних робіт із ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій та організація життєзабезпечення постраждалого населення;
- забезпечення постійної готовності сил і засобів цивільного захисту до запобігання надзвичайним ситуаціям та ліквідації їх наслідків;

- надання з використанням засобів цивільного захисту оперативної допомоги населенню в разі виникнення несприятливих побутових або нестандартних ситуацій;
- навчання населення способам захисту в разі виникнення надзвичайних, несприятливих побутових або нестандартних ситуацій та організація тренувань;
- міжнародне співробітництво у сфері цивільного захисту.

З метою ефективної реалізації завдань цивільного захисту, зменшення матеріальних втрат та недопущення шкоди об'єктам, матеріальним і культурним цінностям та довкіллю в разі виникнення надзвичайних ситуацій центральні та місцеві органи виконавчої влади, органи місцевого самоврядування, підпорядковані їм сили і засоби, підприємства, установи та організації незалежно від форми власності, добровільні рятувальні формування здійснюють оповіщення та інформування, спостереження і лабораторний контроль, укриття у захисних спорудах, евакуацію, інженерний, медичний, психологічний, біологічний, екологічний, радіаційний та хімічний захист.

Проведення кожного цього заходу це значний комплекс окремих заходів як організаційного так і технічного характеру.

Для забезпечення укриття створюється фонд захисних споруд шляхом:

- комплексного освоєння підземного простору населених пунктів для взаємопогодженого розміщення в ньому споруд і приміщень соціально-побутового, виробничого і господарського призначення з урахуванням необхідності пристосування і використання частини приміщень для укриття населення в разі виникнення надзвичайних ситуацій;

- обстеження і взяття на облік підземних і наземних будівель та споруд, що відповідають вимогам захисту, споруд підземного простору населених пунктів, гірничих виробок і природних порожнин;

- дообладнання з урахуванням вимог захисту підвальних та інших заглиблених приміщень;

- будівництва заглиблених споруд, інших нерухомих об'єктів, пристосованих для виконання завдань цивільного захисту;
- будівництва в період загрози виникнення надзвичайних ситуацій найпростіших сховищ та укриттів;
- будівництва окремих сховищ і протирадіаційних укриттів.

Фонд захисних споруд у мирний час використовується для господарських, культурних і побутових потреб у порядку, який визначається спеціально уповноваженим центральним органом виконавчої влади з питань цивільного захисту.

В умовах недостатнього забезпечення захисними спорудами в населених пунктах, де розташовані об'єкти підвищеної небезпеки, а також в особливий період основним способом захисту є його евакуація і розміщення у зонах, безпечних для проживання.

Евакуації підлягає населення, яке проживає або працює в населених пунктах, що знаходяться у зонах катастрофічного затоплення, небезпечного радіоактивного забруднення, хімічного ураження, у районах стихійного лиха, аварій і катастроф, якщо виникає загроза життю та здоров'ю людей.

У разі виникнення надзвичайної ситуації проводиться загальна або часткова евакуація населення тимчасового або безповоротного характеру.

Загальна евакуація населення в особливий період проводиться в окремих регіонах за рішенням Кабінету Міністрів України у разі: небезпеки радіоактивного забруднення навколо атомних електростанцій (якщо виникає безпосередня загроза життю та здоров'ю населення, яке проживає в зоні ураження); загрози катастрофічного затоплення місцевості з менш ніж чотиригодинним добіганням проривної хвилі; виникнення загрози життю та здоров'ю населення, яке проживає в зоні виникнення надзвичайної ситуації військового характеру.

Часткова евакуація населення в разі виникнення або загрози виникнення надзвичайної ситуації на відповідній території проводиться за рішенням Кабінету Міністрів України, якщо інше не встановлено законом.

Під час проведення часткової або загальної евакуації не зайняте у виробництві та сфері обслуговування населення, студенти, учні навчальних закладів, вихованці дитячих будинків, пенсіонери та інваліди, які утримуються у будинках для осіб похилого віку, разом із викладачами та вихователями, обслуговуючим персоналом і членами їх сімей евакуюються в першу чергу.

Евакуація населення з небезпечних районів проводиться пішки і шляхом вивезення основної його частини наявним транспортом.

З метою запобігання проявам паніки та недопущення загибелі людей під час евакуації забезпечуються: планування евакуації населення; визначення зон, придатних для розміщення евакуйованого населення з потенційно небезпечних зон; організація оповіщення керівного складу центральних і місцевих органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування, підприємств, установ та організацій незалежно від форми власності та населення про початок евакуації; управління проведенням евакуації; створення мінімально необхідних умов для життєдіяльності евакуйованого населення; навчання населення діям при проведенні евакуації.

ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ

Всі елементи системи бухгалтерського обліку є взаємозв'язані, тобто бухгалтерський облік є за своєю сутністю моделлю, яка відображає діяльність підприємства через призму господарські операції на бухгалтерських рахунках усіх змін в об'єктах обліку, зокрема: сплачені постачальникам кошти за придбані активи, які у подальшому використовують у виробничому процесі; елементи витрат, які включають у витрати на виробництво продукції; реалізація виробленої продукції призводить до одержання прибутків і, як наслідок зростання капіталу, грошових коштів, які в подальшому використовують у виробничому процесі. Таке поєднання, дає уявлення, як господарські операції впливають на зміну форми об'єктів обліку в процесі кругообігу господарських засобів та їх джерел, тобто бухгалтерський облік здійснює відображення діяльності підприємства, і як динамічна система формує інформаційні потоки для користувачів різних рівнів, зокрема: внутрішніх і зовнішніх, а також для інших підсистем всієї інформаційної системи підприємства.

Розглянувши порядок організації та методики обліку на підприємстві можна дійти висновку, що для оптимізації інформаційних потоків даних між фінансовим та управлінським обліком, в межах облікового інструментарію, доцільно у практичну діяльність ввести певні уніфіковані первинні документи управлінського спрямування, які мають враховувати, як вимоги нормативних актів, так і вимоги керівництва щодо обсягу та деталізації інформації.

Однією із основних відмінностей сільськогосподарського виробництва від промислового є його зв'язок із біологічними процесами, а отже, залежність його не тільки від ринкових умовах господарювання, а й від природних факторів у яких воно працює. Також необхідно враховувати затратність самого виробництва сільськогосподарської продукції, яка може

провадитись як за рахунок власних коштів так, і при їх нестачі за допомогою позичкового капіталу, тому є доцільність проводити регулярний аналізу фінансового стану підприємства, а особливо розраховувати оцінку його фінансової незалежності та вплив на діяльність зовнішніх джерел.

Майже всі основні показники, що визначають загальну діяльність підприємства мають негативну динаміку. Зниження валюти балансу з 2019 по 2020 рік з 214982 до 214319 тис.грн. немає визначального впливу, так як зниження становить лише 0,31 відсотка, що фактично нівелюється зростанням власного капіталу з 178204 до 186613 тис.грн. або на 4,72 відсотка та може вказувати на розширений виробництва та оновлення основних засобів або нарощуванням матеріальної бази. Зниження чистого доходу від реалізації продукції у порівнянні до минулого періоду показує: у 2020 році відбувся спад продаж, який пов'язаний із стагнацією ринків збуту, що викликано світовою пандемією спричиненою корона вірусом, і як наслідок зменшенням ділової активності всіх господарюючих суб'єктів, особливо тих, які пов'язані із виробничими процесами. Аналогічну негативну тенденцію мають і собівартість виробленої продукції, що пов'язано із зменшенням обсягів виробництва, і відповідно чистого отриманого чистого прибутку.

По підприємству знизилась вартість виробничих запасів на 4899 тис.грн, або 5%, та готова продукція на 16836 тис.грн. або 17,2%, проте значно зросла вартість незавершеного виробництва на 33159 тис.грн. або 34,3 тис.грн. таке різке коливання вартості запасів пов'язано із специфікою виробничої діяльності сільськогосподарської продукції, проте свідчить, що кошти які надійшли від реалізації готової продукції вкладено у виробничий процес. На кінець звітної періоду вартість незавершеного виробництва становить 45,3 % або 43900 тис.грн. Також із наведених даних видно, що питома вага готової продукції залишається досить значною у вартості оборотних активів, а саме 22,1 % або 21372 тис.грн., що свідчить про те, що готова продукція зберігається на складах протягом тривалого період, тому

необхідно звернути увагу керівництва на організацію збутової діяльності. Аналогічну аналітичну роботу можна розглянути на прикладі структури оборотних активів, що входять до другого класу рахунків.

Провівши аналіз рентабельності на підставі відображених даних у таблиці можна зробити висновок, що за період з 2019 по 2020 рік рентабельність активів знизилась, і це вказує, що підприємство у періоді одержує менший прибуток на кожну вкладену гривню. Рентабельність власного капіталу має тенденцію до зниження і показує, що власники отримують менше прибутку з кожної вкладеної у підприємство гривні.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Блакита Г.В. Бухгалтерський облік: Практикум. / Г.В. Блакита, Н.О.Ромашевська – К.: ЦУЛ, 2010. – 152 с.
2. Бондаренко Н.О. Аудит суб'єктів підприємницької діяльності: Навчальний посібник. / Н.О.Бондаренко, В.Д.Понікаров, С.М.Попова – Центр навчальної літератури, 2004. – 300 с.
3. Бутинець Ф.Ф. Теорія бухгалтерського обліку: Підручник / Ф.Ф. Бутинець - вид. 2-ге, доп. і переробл., – Житомир: ЖІТІ, 2006. – 640 с.
4. Бутинець Ф.Ф. Бухгалтерський управлінський облік / Ф.Ф. Бутинець, Т.В. Давидюк, Н.М. Малюга, Л.В. Чижевські; за заг. ред. Бутинця Ф.Ф. – 2-ге вид. Житомир: ПП «Рута», 2005. – 480 с.
5. Бутинець Ф.Ф. Бухгалтерський фінансовий облік: Підручник для студентів спеціальності «Облік і аудит» вищих навчальних закладів. / За редакцією проф. Ф. Ф. Бутинця. – 5-е вид., доп. і перероб. – Житомир: ПП «Рута», 2009. – 726 с.
6. Гандзюк М. П. Основи охорони праці [Текст] : підручник / М. П. Гандзюк, Є. П. Желібо, М. О. Халімовський ; за ред. М. П. Гандзюка ; МОН України. – 4-е видання. – К. : Каравела, 2008. – 384 с.
7. Геврик Є. О. Охорона праці [Текст] : навчальний посібник / Є. О.Геврик.– К. : Ельга, Ніка-Центр, 2003. – 280 с.
8. Герасим Л.М. Первинний та аналітичний облік на підприємстві: Навч. посібник / Л.М.Герасим, Г.П.Журавель, В.Ф.Бруханський, П.Я.Хомин – Тернопіль, Астон, – 2005. – 463 с.
9. Голов С.Ф. Фінансовий та управлінський облік / С.Ф. Голов, В.І. Єфіменко – К.: ТОВ «Автоінтерсервіс», 2006. – 544 с.
10. Гольцова С.М. Бухгалтерський облік: Навч. посібник / С.М.Гольцова, І.Й.Плікус – Суми: ВТД «Університетська книга», 2006. – 255 с.
11. Грибан В. Г. Охорона праці [Текст] : навчальний посібник / В. Г. Грибан, О. В. Негодченко. К. : Центр учбової літератури, 2009. – 280 с.

12. Закон України «Про бухгалтерський облік і фінансову звітність в Україні» від 16.07.99 р., № 996 – XIV (зі змінами та доповненнями), [Електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу: <http://www.zakon.rada.gov.ua>.
13. Інструкція «Про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій», затв. наказом Міністерства фінансів України від 30.11.99 №291, [Електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу: <http://www.zakon.rada.gov.ua>.
14. Кім Г. Бухгалтерський облік: первинні документи та порядок їх заповнення: Навчальний посібник / Г.Кім, В.В. Сопко, Ю.Г. Кім. – 2-ге вид., пер. доп. – Київ: ЦУЛ, 2006. – 480 с.
15. Левицька С.О. Звітність підприємств.: навч. пос. / С.О. Левицькі – Рівне: НУВГП, 2009. – 213 с.
16. Лишиленко О.В. Бухгалтерський управлінський облік: Навчальний посібник / О.В.Лишиленко – Київ: ЦУЛ, 2006. – 254 с.
17. Лишиленко О.В. Бухгалтерський фінансовий облік: Навчальний посібник / О.В. Лишиленко. – Київ: ЦУЛ, 2005. – 528 с.
18. Ловінська Л. Що буде з міжнародними стандартами обліку / Л.Ловінська // Все про бухгалтерський облік. – № 104. – 2008. – С. 18.
19. Нестеренко Ж.К. Бухгалтерський облік промислових підприємств: Навч. пос. / Ж.К. Нестеренко – Київ: Центр навчальної літератури, 2005. – 311 с.
20. Нидлз Б. Принципы бухгалтерского учета / Б. Нидлз, Х. Андерсон, Д. Колдуэлл./ Пер. с англ. Соколова Я.В. – 2-е изд. – М.: Финансы и статистика, 1994. – 496 с.
21. Олійник О.В. Економічний аналіз: Практикум для студентів вищих навчальних закладів спеціальності 7.050106 «облік і аудит». / О.В.Олійник // за ред.. проф..Ф.Ф. Бутинця. – Житомир: «Рута», 2008. – 496 с.

22. Орлов І.В. Бухгалтерський облік і контроль зобов'язань суб'єктів господарювання: теорія і методологія [Текст] : монографія / І.В.Орлов–Житомир: ЖДТУ, 2010. – 400с.
23. Парашутин Н.В. Курс бухгалтерского учета / Н.В. Парашутин, Е.П. Козлова. М: Финансы, 1977. – 424 с.
24. Петренко С. Якість бухгалтерського обліку як об'єкт оцінки інформаційного забезпечення внутрішньгосподарського контролю / С.Петренко // Бухгалтерський облік і аудит. – № 2. – 2010. – С. 26-31.
25. Плиса В.Й. Бухгалтерський облік: Навчальний посібник / В.Й. Плиса, З.П. Плиса. – К.: Каравела, 2010.– 480 с.
26. Податковий кодекс України від 02.12.2010р. № 2755-VI [Електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу: <http://www.zakon.rada.gov.ua>.
27. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 10 «Дебіторська заборгованість», затв. наказом МФУ №237 від 08.10.99, [Електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу: <http://www.zakon.rada.gov.ua>.
28. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 11 «Зобов'язання», затв. наказом МФУ № 20 від 31. 10. 2000р., [Електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу: <http://www.zakon.rada.gov.ua>.
29. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 14 «Оренда», затв. наказом МФУ № 181 від 28.07.2000 р., [Електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу: <http://www.zakon.rada.gov.ua>.
30. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 16 «Витрати», затв. наказом МФУ № 98 від 31.03.99, [Електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу: <http://www.zakon.rada.gov.ua>.
31. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 17 «Податок на прибуток», затв. наказом МФУ № 353 від 28.12.2000р., [Електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу: <http://www.zakon.rada.gov.ua>.
32. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 2 «Консолідована фінансова звітність», затв. наказом МФУ №628 від 27.06.2013,

- [Електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу: <http://www.zakon.rada.gov.ua>.
33. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 15 «Дохід», затв. наказом МФУ №617 від 07.11.03, [Електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу: <http://www.zakon.rada.gov.ua>.
 34. Положення про документальне забезпечення записів у бухгалтерському обліку, затверджено наказом Міністерства фінансів України №88 від 25.05.95, [Електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу: <http://www.zakon.rada.gov.ua>.
 35. Пономарьова Н.А. Міжнародні стандарти фінансової звітності та міжнародні стандарти аудиту: навчальний посібник. / Н.А. Пономарьова – Хмельницький.: ХНУ, 2008. – 211 с.
 36. Попович П.Я. Економічний аналіз діяльності суб'єктів господарювання. Підручник / П.Я. Попович – Тернопіль: Економічна думка, 2004. – 454 с.
 37. Постанова КМУ «Про затвердження Порядку подання фінансової звітності» №419 від 28 лютого 2000 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу: <http://www.zakon.rada.gov.ua>.
 38. Савченко В.Я. Аудит: Навч. посіб. / В.Я. Савченко. – К.: КНЕУ, 2006. – 328с.
 39. Савчук В. П. Управление финансами предприятия // В. П. Савчук – М.: Бином, Лаб. Знаний, 2008. – 480 с.
 40. Сахарцева І. І. Основи складання бухгалтерської звітності за вимогами національних стандартів України: Навч. посібник / І.І. Сахарцева – К.: Кондор, 2009. – 614 с.
 41. Сопко В.В. Бухгалтерський облік: Навчальний посібник, 2 – ге вид., перероб. і доп. / В.В. Сопко – К.: КНЕУ, 2009. – 500 с.
 42. Сопко В.В. Бухгалтерський облік в управлінні підприємством: Навчальний посібник / В.В. Сопко. – Київ: КНЕУ, 2006. – 526 с.

43. Сопко В. Бухгалтерський облік: Навчальний посібник для студентів спеціальності «Облік і аудит» вищих навчальних закладів / В.Сопко, З.Гуцайлюк, М.Щирба, М.Бенько. – Тернопіль: «Астон», 2005. – 496 с.
44. Сопко В.В. Організація бухгалтерського обліку, економічного контролю та аналізу: Підручник. / В.В.Сопко, В.Завгородній – К.: КНЕУ, 2007. – 260 с.
45. Справочная книга для проектирования электрического освещения./ Под ред. Г.Н. Кнорринга. - Ленинград: Энергия, 1976. – 383 с.
46. Сук Л.К. Бухгалтерський облік: Навч. посіб./ Л.К. Сук, П.Л. Сук. – Київ: «Знання», 2005. – 471 с.
47. Терещенко Л.О. Інформаційні системи в обліку: Навчальний посібник / Л.О. Терещенко, І.І. Матвієнко. – Київ: КНЕУ, 2005. – 284 с.
48. Ткаченко Н. М. Бухгалтерський фінансовий облік на підприємствах України: Підручник для студентів вищ. навч. закл. екон. спец. / 5-те вид., доп. й переробл. / Н. М. Ткаченко. – К.: А.С.К., 2007. – 784 с.
49. Усач Б.Ф. Організація і методика аудиту. Підр. / Б.Ф.Усач, З.О.Душко, М.М.Колос – К: Знання, 2006. – 295с.
50. Фаріон І.Д. Бухгалтерський управлінський облік: Навчальний посібник / І.Д.Фаріон, Т.М. Писаренко. / За ред. д.е.н., проф.. І.Д. Фаріона. – Тернопіль: Економічна думка, 2003. – 566 с.
51. Фінансовий облік : підручник / Я. Д. Крупка, З. В. Задорожний, Н. Я. Микитюк [та ін.]. – К. : Хай-Тек Прес, 2011. – 542 с.
52. Хендриксен Э.С. Теория бухгалтерского учета / Э.С. Хендриксен, М.Ф. Ван Бреда [пер. с англ.] / Под ред. Соколова Я.В. – М.: Финансы и статистика, 1997. – 576 с.
53. Хліпальська В. Фінансовий облік: Підручник / В.Хліпальська, С.Ф. Голов, В.М. Костюченко, І.Ю. Кравченко, Г.А. Ямборко. – Київ: «Лібра», 2005. – 976 с.
54. Хомин П.Я. Формування звітності в підсистемах фінансового, управлінського й податкового обліку: Монографія. / П.Я.Хомин. – Тернопіль: Економічна думка, 2004. – 288 с.

55. Хомин П.Я. Критерії достовірності звітної інформації як основа її формування / П.Я. Хомин. – Тернопіль: Економічна думка, 2006. - 148 с.
56. Хом'як Р.Л. Контроль і ревізія: Навчальний посібник/ Р.Л. Хом'як, Н.С. Станасюк. – Львів: Магнолія. – 2011. – 315 с.
57. Цветкова Н. Сучасна організація обліку та складання звітності для прийняття управлінських рішень / Н.Цветкова // Бухгалтерський облік і аудит. – №3. – 2010. – С. 14-28.
58. Чумаченко Н. Бухгалтерський баланс: проблеми теорії і практики / Н.Чумаченко – Житомир: ЖІТІ, 2006. – 408 с.
59. Швець В.Г. Теорія бухгалтерського обліку: Навч. посібник. / В.Г.Швець. – К.: знання, 2006. – 525 с.
60. Шеремет А.Д. Аудит: Учебное пособие / А.Д.Шеремет, В.П. Суйц – М.: ИНФРА-М, 2010. – 240 с.
61. Шеремет А. Д. Методика фінансового аналізу підприємства / А. Д. Шеремет, Е. В. Ненашев. – М. : Дело, 2008. – 208 с.

ДОДАТКИ